

Försvarshögskolan

Självständigt arbete (15 hp)

Författare		Program/Kurs
Johannes Kristofersson		HOP1
Handledare		
		Antal ord: 13 880
Markus Göransson	Beteckning	Kurskod
	Självständigt arbete magisteruppsats, krigsvetenskap	2UK022
SMÅSTATEN – LUFTMAKTSTEORIERNAS KAMELEONT		
<u>Sammanfattning:</u>		
<p>Forskning om småstater är ett etablerat forskningsfält. Forskning om småstaters användande av luftmakt är mindre väletablerat men finns. I detta forskningsfält har fyra luftmaktsteorier identifierats och dessa teorier utgör materialet i denna studie. Teorierna uppvisar olika uppfattningar om vad en småstat är och teorierna har olika definitioner av småstatsbegreppet. Syftet med studien är att åskådliggöra småstatsbegreppet och sättet som småstatsbegreppet används i luftmaktsteorier.</p> <p>Studien har genomförts med hjälp av en tematisk analys, som är en metod för att hitta olika teman i ett material. Resultatet har tolkats med hjälp av teorin <i>Three-level Concepts</i> för begreppsutredning. Resultatet visar att vissa teman på småstaten, som exempelvis <i>numerärt svag</i>, är genomgående i luftmaktsteorierna. Vissa teman, som exempelvis <i>relativ litenhet</i>, förekommer i en del av luftmaktsteorierna. Vissa teman, som exempelvis <i>geografiskt begränsad</i>, förekommer enbart i en av luftmaktsteorierna, men är ändå en intressant del i småstatsbegreppet inom forskningen om luftmakt. Bidraget denna studie lämnar är att den belyser hur småstatsbegreppet används inom forskningen om luftmakt.</p>		
<u>Nyckelord:</u>		
Småstat, krigsvetenskap, luftmakt, tematisk analys, begreppsutredning.		

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	3
1.1 PROBLEMFÖRMULERING	3
1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	4
1.3 MATERIAL, AVGRÄNSNINGAR OCH BEGREPPSANVÄNDNING	4
1.4 DISPOSITION	6
2. TIDIGARE FORSKNING	7
3. METOD	10
4. TEORI	12
5. ANALYS OCH RESULTAT	14
5.1 STRATEGY, AIR STRIKE AND SMALL NATIONS	14
5.2 AIR STRATEGY AND THE UNDERDOG	17
5.3 AIRPOWER AND SMALL STATES	21
5.4 THE UNDERDOG'S MODEL. A THEORY OF ASYMMETRIC AIRPOWER	24
6. DISKUSSION AV RESULTAT, SJÄLVKRITISK REFLEXION, FORTSATT FORSKNING	27
REFERENSER	33

1. Inledning

Air-power is the most difficult of all terms of military force to measure, or even to express in precise terms.¹

Med dessa ord pekar Winston Churchill på svårigheten i att uttrycka sig om luftmakt i precisa termer. Några sådana termer är de olika benämningar som finns på *småstaten*. Begreppet *småstaten* inom forskningen om luftmakt är ämnet i denna studie.

1.1 Problemformulering

Generalen Giulio Douhet utgav efter första världskriget boken *Il dominio dell'aria*.² Douhets teori om hur stater bör använda luftmakt har följts av bland annat luftmaktsteoretikerna William Mitchells,³ John Wardens⁴ och Robert Papes⁵ luftmaktsteorier. Gemensamt för dessa luftmaktsteorier är att de betraktas som teorier som enbart stormakter med omfattande resurser förmår omsätta i praktiken.⁶ Luftmaktsteori för småstater beskrivs som ett förbisett område men faktum är att det finns viss forskning och teoribildning. Ny forskning tillkommer och ett exempel är Arash Pashakhanlous *The Underdog's Model*.⁷

Inom forskningen om luftmakt och småstater förtjänar begreppsanvändningen mer uppmärksamhet. De luftmaktsteorier som definierar småstatsbegreppet gör det på ett sätt som är ändamålsenligt inom den egna luftmaktsteorin. Vissa luftmaktsteorier undviker dock att definiera småstatsbegreppet.⁸ En och samma luftmaktsteori kan också ha flera olika benämningar för småstaten. Användningen av småstatsbegreppet inom var och en av de olika luftmaktsteorierna är intressant och förtjänar att åskådliggöras. En jämförelse mellan luftmaktsteoriernas användande av småstatsbegreppet är också intressant. Här kan man se att luftmaktsteorierna har olika benämningar fast de menar samma sak. Ett exempel är luftmaktsteoretikerna Bernard Cai Hanjies *small state* och Shaun Clarkes *small nation*. Olika luftmaktsteoretiker kan även mena olika saker med en och samma benämning. Ett exempel är luftmaktsteoretikerna Philip Sabin och Pashakhanlou som båda använder *underdog* men lägger olika betydelse i benämningen. Vid denna första anblick kan man alltså se att forskningsfältet luftmakt är ett område där det finns olika uppfattningar om vad småstaten är. Man kan också se att det finns flera olika benämningar för småstaten, där benämningarna kan ha varierande grader av samstämmighet. Även utifrån en jämförelse med andra forskningsfält verkar det vara relevant att studera småstatsbegreppet. Begreppet har analyserats inom andra forskningsfält och det finns sammanfattande beskrivningar av småstatsbegreppet.⁹ En sådan beskrivning av småstatsbegreppet saknas inom forskningen om luftmakt vilket motiverar en studie.

¹ Churchill, 1948.

² Douhet, 1921.

³ Mitchell, 1925.

⁴ Warden, 1995.

⁵ Pape, 1996.

⁶ Clarke, 1999, 77.

⁷ Pashakhanlou, 2021.

⁸ Clarke, 1999, 67.

⁹ Westberg, 2021, 61–67.

1.2 Syfte och frågeställning

Det övergripande syftet med studien är att bidra med ny kunskap genom att redogöra för de uppfattningar som finns om småstaten inom forskningen om luftmakt. Detta görs genom en tematisk analys av fyra luftmaktsteorier. Uppfattningen om småstaten inom varje teori presenteras i form av teman som åskådliggör småstatsbegreppet inom just den teorin. Genom att redogöra för dessa teman bidrar studien till att åskådliggöra hur småstatsbegreppet används och vilka attribut småstatsbegreppet tillmäts, inom enskilda luftmaktsteorier såväl som inom den samlade forskningen om luftmakt.

Det övergripande syftet kan delas in i tre inomvetenskapliga syften och ett utomvetenskapligt syfte. De inomvetenskapliga syftena är för det första att en redogörelse för synen på småstaten inom forskningen om luftmakt kan göra det lättare att förstå luftmaktsteori. För det andra kan ett åskådliggörande av de tema som finns på småstaten göra att befintlig luftmaktsteori får ett nytt djup. Anledningen är att luftmaktsteori kan få olika betydelse beroende på vilka attribut småstatsbegreppet tillmäts. För det tredje kan ett åskådliggörande av småstatsbegreppet leda till bättre förutsättningar att utveckla ny luftmaktsteori. Det utomvetenskapliga syftet är att en utredning av småstatsbegreppet kan bidra till att det blir lättare att välja en för ändamålet relevant luftmaktsteori. Det kan även bli lättare att operationalisera luftmaktsteori när man önskar förklara och förstå något som har med småstater och luftmakt att göra.

Forskningsfrågan är: *Hur används småstatsbegreppet och vilka attribut tillmäts småstatsbegreppet inom forskningen om luftmakt?*

1.3 Material, avgränsningar och begreppsanvändning

Det viktigaste materialet i studien är *luftmaktsteori* med *relevans för småstaten*. Vad det innebär beskrivs här i tre ställningstaganden. För det första avses med *luftmakt* en stats samlade förmåga att i och från luften påverka en motståndare. Den samlade förmågan inbegriper allt som bidrar till att projicera luftmakt, exempelvis flygmaskiner, infrastruktur, logistik, övning och underrättelser.¹⁰ För det andra avses med *teori* de idéer som på ett vetenskapligt sätt förklarar användande av luftmakt.¹¹ För det tredje avses med *relevans för småstaten* att teorin i sig ska göra anspråk på att vara relevant för småstater.

I det första ställningstagandet avgränsas militärteori som berör luftmakt som en delmängd. För att vara intressant i studien ska teorin alltså avhandla luftmakt och enbart luftmakt. I det andra ställningstagandet avgränsas tankegods som inte är teorier, såsom militära doktriner. Ett exempel på en sådan doktrin är författaren Stuart Mackenzies *Strategic air power doctrine for small air forces*.¹² Doktriner kan mycket väl belysa ett litet flygvapens förutsättningar i en ojämn kraftmätning. Doktriner ses dock i studien som något annat än luftmaktsteori, vilket är ett betraktelsesätt som även finns i annan forskning.¹³ I det tredje ställningstagandet avgränsas

¹⁰ Lambeth, 2018, 20–21.

¹¹ Bryman, 2018, 43.

¹² Mackenzie, 1994.

¹³ Høiback, 2013, 19.

luftmaktsteorier som inte uttryckligen förmedlar en logik som är relevant för småstater. Exempel är luftmaktsteoretikerna John Boyds¹⁴, Papes¹⁵ och Wardens¹⁶ luftmaktsteorier. Dessa teorier skulle visserligen kunna ha en indirekt påverkan på synen av småstaten inom forskningen om luftmakt. Ett exempel på hur detta skulle kunna gestalta sig är att småstaten ses som en icke jämbördig motståndare som stormakten kan betvinga genom att använda luftmakt enligt teorins logik. Med ett sådant synsätt skulle dessa teorier kunna påverka uppfattningen om småstaten inom forskningsfältet. Vad som dock talar mot att dessa luftmaktsteorier har relevans i studien är att luftmaktsteorierna inte uttryckligen förhåller sig till småstater, varken som målgrupp för luftmaktsteorin eller som motståndare till målgruppen för luftmaktsteorin. Eftersom dessa teorier inte gör någon ansats att förklara hur en stat tvingar sin vilja på en motståndare när styrkeförhållanden är ojämna utesluts dessa luftmaktsteorier ur studien. Sammanfattningsvis leder ovanstående ställningstaganden till ett kriteriestyrt urval¹⁷ av material inom den svensk- och engelskspråkiga forskningen. De fyra luftmaktsteorierna är Clarkes *Strategy, Air Strike and Small Nations*,¹⁸ Sabins *Air Strategy and the Underdog*,¹⁹ Hanijes *Airpower and Small States*²⁰ och Pashakhanlous *The Underdog's Model*.²¹ En redogörelse för tillvägagångssättet vid valet av material följer i nästa stycke.

De fyra teorierna om luftmakt för småstater har identifierats utifrån sökningar på Internet, via Anna Lindh-bibliotekets sökmotorer²² samt genom att ta del av diskussionen om luftmaktsteori vid Försvarshögskolan. Med denna urvalsmetod omfattas sannolikt de i ett svenskt- och engelskspråkigt perspektiv mest relevanta luftmaktsteorierna. Urvalet stämmer överens med Pashakhanlous sammanfattning av forskningen om småstater inom ämnet luftmakt.²³ Studiens ambition är inte att göra en totalundersökning,²⁴ om man med det menar att hela populationen av engelskspråkig luftmaktsteori för småstater undersöks. Möjligheten att studien är en totalundersökning skulle dock kunna finnas. Men eftersom det inte går att utesluta att det finns ytterligare luftmaktsteorier för småstater, exempelvis opublicerad litteratur eller litteratur på andra språk än engelska och svenska, är det vanskligt att prata om en totalundersökning. I stället får man se urvalet i denna studie som ett välgrundat urval av luftmaktsteori för småstater där urvalet är tillräckligt representativt för att det ska vara möjligt att dra slutsatser utifrån en analys.

Som nämnts tidigare förekommer i materialet flera snarlika benämningar som alla relaterar till småstatsbegreppet och som alla betyder ungefär samma sak som småstaten. Dessa benämningar är *small state*, *small nation*, *underdog* och i viss mån *David*. Dessutom förekommer *small player* och *small power*, fast mindre frekvent. Eftersom syftet med studien är att bringa klarhet i småstatsbegreppet sträcker sig denna del av rapporten enbart till att räkna upp benämningarna. Benämningarna utreds senare, i analysen. Innan småstatsbegreppet läggs åt sidan för stunden följer ett ställningstagande. Eftersom det studerade materialet är författat på engelska skulle begrepp kunna översättas till svenska i denna rapport. Det är emellertid inte säkert att begreppen behåller sin betydelse efter en översättning. En anledning är att ord kan

¹⁴ Fadok, 1995.

¹⁵ Pape, 1996.

¹⁶ Warden, 1995, 40–55.

¹⁷ Bryman, 2018, 497.

¹⁸ Clarke, 1999.

¹⁹ Sabin, 2000.

²⁰ Hanjie, 2014.

²¹ Pashakhanlou, 2021.

²² Anna Lindh-biblioteket, 2022.

²³ Pashakhanlou, 2021, 6–7.

²⁴ Esaiasson et al., 2017, 171.

ha olika betydelse på olika språk oaktat om de är varandras motsvarigheter. En annan anledning är att begrepp kan ha relationer till kringliggande begrepp i en större begreppsapparat. Dessa relationer kan påverkas vid en översättning. I rapporten kringgås problemet genom att engelska begrepp behålls på originalspråket där det är viktigt att inte riskera en förskjutning i begreppets betydelse.

Avslutningsvis följer några definitioner av återkommande begrepp. *Luftstridskrafter* avser militära resurser som bidrar till att projicera luftmakt. *Övriga stridskrafter* avser militära resurser som inte bidrar till att projicera luftmakt. Med *benämning* och *term* avses ord som betecknar ett begrepp. Med *begrepp* avses tankekonstruktioner som innehåller gemensamma, preciserade egenskaper.²⁵

1.4 Disposition

I kapitel 2. *Tidigare forskning* beskrivs forskningen som studien rör sig inom. Kunskapsluckan som studien ämnar fylla beskrivs. I kapitel 3. *Metod* beskrivs metod, val av metod och studiens praktiska genomförande. Här ges även några vetenskapsteoretiska utgångspunkter. I kapitel 4. *Teori* beskrivs teori och val av teori. I kapitel 5. *Analys och resultat* redogörs för analys och resultat. I kapitel 6. *Diskussion av resultat, självkritisk reflexion, fortsatt forskning* används teorin för att tolka resultatet. Resultatet diskuteras och några slutsatser presenteras. Kapitlet innehåller en kritisk reflexion kring studien samt förslag på fortsatt forskning.

²⁵ Esaiasson et al., 2017, 21.

2. Tidigare forskning

Detta kapitel inleds med en beskrivning av tidigare forskning om småstater och småstatsbegreppet. De forskningsfält som berörs är statsvetenskapen och krigsvetenskapen. Kapitlet avslutas med att identifiera den forskningslucka som motiverar studien.

Forskaren Jacob Westberg beskriver hur synen på småstaten har växt fram inom statsvetenskapen. Småstatsbegreppet tillkom efter Napoleonkrigen och forskning kring småstater har bedrivits sedan 1930-talet. Westberg nämner tre sätt att definiera småstaten. De tre sätten räknas upp i detta stycke för att i följande stycken presenteras mer ingående. Det första sättet är att utgå från mätbara, kvantitativa tillgångar av sådant som kan skapa makt. Exempel är befolkningsmängd, ekonomi, militära tillgångar och landyta. Det andra sättet är att utgå från kvalitativa särdrag som gör att man kan skilja småstaten från andra stater. Nedan redogörs för två sådana särdrag: dels småstaters agerande, dels hur småstaten och andra stater upplever småstaten. Det tredje sättet att definiera småstaten är att sätta småstaten i relation till en annan stat. Den stat som är mindre i jämförelsen kan man definiera som småstat. Detta kallas relationell definition.²⁶

Forskaren David Vital utgår från definitionen med mätbara, kvantitativa tillgångar. Gränsen för småstaten kan gå vid 10–15 miljoner invånare eller, om ekonomin är svagare, vid 20–30 miljoner invånare. Förutom begränsad ekonomi och liten folkmängd kan små materiella resurser göra att småstater får svårt att stå emot påtryckningar från andra stater. Därför utvecklar småstater defensiva strategier. Strategierna kan vara undvika, mildra eller skjuta upp konflikter, och att försvara sig om det behövs. Ett exempel är att ingå allianser.²⁷ Forskarna Anne-Marie Brady och Baldur Thorhallsson diskuterar befolkning, ekonomi, militära tillgångar och landyta som mått i en definition. Dessa mått kan behöva kompletteras eftersom konflikter får ny karaktär och synen på säkerhet ändras. Påverkansoperationer, terrorism, klimatförändringar och gränser som inte längre separerar (till exempel vid cyberangrepp) är skäl att använda nya mått, exempelvis cyberförsvarsförmåga och havsyta.²⁸

Att definiera småstaten utifrån mätbara, kvantitativa tillgångar har fått kritik för att det kan vara ett problem att någonstans i en uppräknad av numerärer, antal eller volymer dra en skiljelinje mellan småstaten och övriga stater. Gränsdragningen riskerar att bli godtycklig.²⁹ Ett annat sätt att definiera småstaten är att utgå från kvalitativa särdrag. Detta kan i sin tur göras på olika sätt och i detta stycke redogörs för två sådana sätt: dels utifrån hur småstater agerar, dels utifrån hur småstater upplevs. Forskaren Robert Rothstein menar att kvalitativa särdrag som baseras på småstatens agerande är ett sätt att definiera småstaten. Det innebär att småstater inte skiljer sig från större stater genom att de bara är mindre versioner av större stater. Skillnaden är heller inte att småstater har liknande strategier som större stater, fast med lägre ambitionsnivå. Rothsteins poäng är att småstater har helt andra handlingsmönster och helt andra motiv än större stater. Handlingsmönstren baserar sig på småstatens annorlunda förutsättningar i det internationella systemet. Det kan vara att småstaten inte klarar att trygga sin egen säkerhet. Därför kan åtgärder för att trygga statens fortlevnad och suveränitet vara handlingsmönster som skiljer småstater från större stater. I praktiken kan det innebära att småstater i högre utsträckning än större stater är beroende av externt stöd från andra stater, institut och

²⁶ Westberg, 2021, 61–62.

²⁷ Vital, 1967.

²⁸ Thorhallsson och Brady, 2021, 2.

²⁹ Westberg, 2021, 62.

processer.³⁰ En annan forskare som vänt sig mot definitionen utifrån mätbara, kvantitativa tillgångar är Robert Keohane. Han utgår från ett kvalitativt särdrag, nämligen hur staten upplever sig själv. Keohane menar att om ledarna i en stat anser att staten inte kan påverka det internationella systemet i någon större utsträckning, då kan man definiera staten som en småstat.³¹ Forskaren Laurent Goetschel har en liknande uppfattning men utgår från hur omvärlden ser på en stat. Om omvärlden inte ser en stat som ett potentiellt hot kan man definiera staten som en småstat.³²

Forskarna Clive Archer, Alyson Bailes och Anders Wivel kritiserar både kvantitativa och kvalitativa definitioner av småstaten.³³ En kritik är att kvantitativa och kvalitativa definitioner inte tar hänsyn till alla utmaningar som småstater kan ställas inför. Ett exempel är tredje världens småstater vars säkerhet kan hotas av uppror, palatskupper, kriminalitet och miljökatastrofer. Därför är relationell definition ett alternativ till kvantitativa och kvalitativa definitioner.³⁴ Relationell definition innebär att om staten man studerar är svag i jämförelsen med en annan stat är det relevant att använda småstatsbegreppet. Då är det också relevant att prata om särskilda strategier för småstater. Men om samma stat är stark i jämförelsen med en annan stat är det inte relevant att använda småstatsbegreppet i den kontexten. Då är det heller inte relevant att prata om strategier för småstater.³⁵

Inom krigsvetenskapen har forskarna Håkan Edström, Dennis Gyllensporre och Jacob Westberg förenat de synsätt som beskrivs ovan. I sammanställningen betonar de staternas förmåga att försvara sig militärt och att bidra till internationella militära insatser. Sammanställningen är gjord som en klassning i fyra storlekar. De största staterna kallas *systembestämmande stater*. De är kärnvapenstater och medlemmar i FN:s säkerhetsråd. Därefter kommer *medelstora makter*. De är mindre än systembestämmande stater sett till ekonomiska, militära och politiska maktmedel. De upplever sig underlägsna gentemot systembestämmande stater men överlägsna gentemot småstater. Därefter kommer småstater. För det första ska småstaten ha erkännande som stat i form av medlemskap i FN. För det andra får småstaten inte uppfylla kriterierna för systembestämmande stater eller medelstora makter. För det tredje ska småstaten i utformandet av försvarsstrategier beakta ett underläge gentemot systembestämmande stater och medelstora makter. Sverige inordnas i kategorin småstater. De minsta staterna kallas *mikrostater* och de kan kännetecknas av att de saknar en armé.³⁶

Inom krigsvetenskapen finns en inriktning som utforskar asymmetriska konflikter, det vill säga konflikter där två kontrahenter inte är styrkemässigt jämbördiga. Forskaren Andrew Mack utgår från konflikter efter andra världskriget för att förklara varför en stat med överlägsen militär styrka kan förlora eller tvingas dra sig ur ett krig. En slutsats är att den underlägsna sidan kan undvika förlust om den inte slåss på den överlägsna sidans villkor. Ett exempel är att undvika konventionella sammandrabbningar och i stället föra ett gerillakrig. En annan slutsats är vikten av kampvilja, både hos den överlägsna och den underlägsna sidan. Om den underlägsna sidans existens står på spel kan det öka kampviljan. Om den överlägsna sidan saknar kampvilja, som USA i Vietnamkriget, kan det leda till att den överlägsna sidan drar sig

³⁰ Rothstein, 1968.

³¹ Keohane, 1969.

³² Goetschel, 1998.

³³ Archer et al., 2014.

³⁴ Bailes et al., 2014, 27.

³⁵ Westberg, 2021, 62.

³⁶ Edström et al., 2019, 12–13; Westberg, 2021, 64–67.

ur kriget utan att ha uppnått sina mål.³⁷ En annan forskare som undersöker asymmetriska konflikter är Ivan Arreguín-Toft. Han menar att den underlägsna sidan kan nå framgång genom att välja en strategi som omintetgör fördelarna i den överlägsna sidans strategi. Ett exempel är att den underlägsna sidan undviker avgörande på slagfältet genom att dra sig tillbaka. På så vis blir konflikten utdragen vilket kan leda till att det folkliga och politiska stödet för konflikten uteblir hos den starkare sidan.³⁸

Specifika studier av småstatsbegreppet finns och ett exempel är forskaren Matthias Maass *The elusive definition of the small state*. Här lyfts aspekten att småstaten inte alls definieras av vissa forskare och att detta inte behöver vara ett problem. Detta kan fungera eftersom definitionerna redan finns och är så väletablerade att det finns ett mått av konsensus kring vad en småstat är.³⁹

Sammanfattningsvis kan man säga att inom statsvetenskapen och krigsvetenskapen finns olika sätt att definiera småstaten. I några av de vanligare sätten används kvantitativa definitioner, kvalitativa definitioner utifrån småstatens agerande, kvalitativa definitioner utifrån hur småstaten upplevs samt relationella definitioner. Småstatsbegreppets användning är utforskad och åskådliggjord. Inom forskningen om luftmakt ser det annorlunda ut. Det finns definitioner av småstaten inom var och en av luftmaktsteorierna. Men en studie av dessa definitioner samt deras likheter och skillnader saknas. Småstatsbegreppets användning är inte utforskad och åskådliggjord. Anledningen att denna studie genomförs är att det saknas en sammanfattande redogörelse för småstatsbegreppet inom forskningen om luftmakt. Detta är en kunskapslucka som motiverar studien.

³⁷ Mack, 1975, 127–130.

³⁸ Arreguín-Toft, 2001, 105.

³⁹ Maass, 2009, 68.

3. Metod

Metoden i studien är *tematisk analys*. Författarna Virginia Braun och Victoria Clarke beskriver tematisk analys som en metod att systematiskt identifiera, strukturera och förstå teman i en samling av källor. Tillämpningen av den tematiska analysen utgår från Braun och Clarkes beskrivning av metoden.⁴⁰ I följande stycke ges fyra motiveringar av den tematiska analysens ändamålsenlighet. En femte motivering ges i kapitlets tredje stycke.

Första motiveringen är att studien är begreppsutredande och därmed kvalitativ. Eftersom tematisk analys är en kvalitativ metod passar den bra för ändamålet. Andra motiveringen är att tematisk analys främjar studiens syfte. Studiens syfte är att belysa betydelse i småstatsbegreppet. Den tematiska analysens syfte är att belysa teman i ett material. Likheterna mellan studiens syfte och metodens syfte är ett skäl att använda tematisk analys. Tredje motiveringen är att den tematiska analysen har ett systematiskt tillvägagångssätt att koda text och hitta teman vilket ger en välordnad och enkel struktur. Detta främjar den *interna validiteten*,⁴¹ det vill säga möjligheten att dra logiska slutsatser utifrån materialet. Detta ökar även den *externa reliabiliteten*,⁴² det vill säga möjligheten att redogöra för hur studien genomförts för att därmed skapa transparens och replikerbarhet. En fjärde motivering går att hitta genom att jämföra tematisk analys med alternativa metoder. Tematisk analys saknar de ontologiska uppfattningar som exempelvis metoden *diskursanalys* är förknippad med, såsom att diskursen i sig skapar objektet.⁴³ En sådan syn skulle innebära att luftmaktsteorier bidrar till att småstater är småstater bara genom att luftmaktsteorierna existerar. Eftersom en sådan uppfattning inte finns i studien är det ett skäl som talar för den tematiska analysen. Även metoden *tematisk syntes* är värd att jämföra med.⁴⁴ Tematisk syntes hade kunnat vara en lämplig metod. Men eftersom tematisk syntes fokuserar på *resultat* i ett urval av studier har tematisk analys en fördel då denna metod fokuserar på *teman*, vilket ligger närmare tillhands i en studie som inriktar sig på begrepp.

Innan det redogörs för tillvägagångssättet och metoden tematisk analys följer här några förtydliganden och ställningstaganden.⁴⁵ Den del av studien som inbegriper den tematiska analysen är övervägande induktiv, vilket innebär att studien där utgår från det studerade materialet för att dra generella slutsatser.⁴⁶ Resultatet av den tematiska analysen åskådliggörs senare enligt författaren Gary Goertz teori *Three-level Concepts* för begreppsutredning⁴⁷ och denna del av studien är mer deduktiv, vilket innebär att studien utgår från teorin.⁴⁸ Studiens ontologiska ståndpunkt är kritiskt realistisk. Med det menas att *småstaten* – och andra begrepp inom forskningen om luftmakt – betecknar företeelser som finns och är mätbara. Men för att förstå dessa företeelser räcker det inte att studera enbart företeelsen i sig. Man måste även förstå hur betraktare tolkar företeelsen och förstå den mening betraktarna tillmäter företeelsen.⁴⁹ Därmed gör studien inte anspråk på att vara objektiv eftersom sociala faktorer, som betraktarens

⁴⁰ Braun och Clarke, 2022.

⁴¹ Bryman, 2018, 465.

⁴² Ibid, 465, 468.

⁴³ Ibid, 640.

⁴⁴ Ibid, 717–718.

⁴⁵ Ibid, 41.

⁴⁶ Ibid, 49.

⁴⁷ Goertz, 2006.

⁴⁸ Bryman, 2018, 49.

⁴⁹ Ibid, 53.

förförståelse och människors språkanvändning, ger upphov till olika tolkningar av företeelserna. Författarens förmåga att förmedla ett budskap och läsarens sätt att uttolka en text gör att en värdering av ett begrepp blir just en värdering. Brauns och Clarkes tematiska analys beaktar detta förhållningssätt, vilket är en motivering att metoden används.⁵⁰ Den subjektivitet som kan finnas i studien är uppmärksammas och redogjord för genom att förförståelsen i början av studien finns dokumenterad.⁵¹ Studien har dokumenterats med jämna mellanrum under hela genomförandet. Därmed finns transparens och möjlighet att se studiens progression.

Här följer en redogörelse för tillvägagångssättet och metoden i studien. Den tematiska analysen är en metod att identifiera, strukturera och förstå teman i en samling av källor. Teman kan vara explicita. Med det avses teman som det redogörs för i materialet. Teman kan även vara implicita. Med det avses teman som bygger på outtalade antagande eller idéer. Den tematiska analysen används induktivt, vilket innebär att studien börjar med observationer i materialet och först därefter rör sig mot ett teoretiskt plan. Den tematiska analysen genomförs i fem steg enligt Braun och Clarkes sätt att genomföra tematisk analys.

- 1) *Genomläsning av materialet.* I detta steg är inte bara orden och meningarna i sig relevanta, även outtalad och underliggande innebörd är av intresse. I steget skapas en helhetsförståelse för den samlade mängden källor.
- 2) *Kodning.* I detta steg börjar den systematiska analysen genom att ord eller stycken i materialet får en kod som betecknar att ordet eller stycket är relevant och på vilket sätt ordet eller stycket är relevant. Koden ska ligga nära textens innebörd. Koden kan även användas för att identifiera ett implicit budskap, vilket innebär att kodningen kan vara både deskriptiv och tolkande.
- 3) *Hitta teman.* I detta steg generaliseras koderna och potentiella teman framträder. Flera koder kan slås ihop och därmed generera ett tema. Koder kan också delvis överlappa varandra och det som koderna då har gemensamt kan bli ett tema.
- 4) *Värdera teman.* I detta steg görs kontroll och revidering av temana. Detta görs genom att värdera hur väl temana återspeglar kodningen, genom att värdera temans relevans för studien, genom att värdera temans inbördes förhållande med tydliga gränser samt genom att värdera temans koherens, det vill säga att ett och samma tema inte spretar och kan betyda vitt skilda saker.
- 5) *Definiera och namnge teman.* Detta steg är en fortsättning på steg 4 och innebär att det som är specifikt och unikt med varje tema formuleras i text. Benämningen bör vara informativ, koncis och medryckande.⁵²

I analysen görs kodningen förutsättningslöst men syftet är att hitta teman på småstatsbegreppet. Kodningen sker omväxlande av fragment av texten, omväxlande av större sjok. Avslutningsvis ska det nämnas att Braun och Clarke har ett sjätte steg, rapportskrivning, men det görs senare i denna studie. Innan rapportskrivningen görs en jämförelse mellan småstatsbegreppet inom forskningen om luftmakt och småstatsbegreppet inom andra forskningsfält. Innan rapportskrivningen görs även en tolkning av studiens resultat med hjälp av Three-level Concepts.

⁵⁰ Braun och Clarke, 2022, 8.

⁵¹ Kristofersson, Johannes. Småstater och luftmaktsteorier – en matchmaking. *Försvårshögskolan*. 2022. https://fhs.instructure.com/courses/2875/assignments/9145?module_item_id=57215 (hämtad 2022-09-08).

⁵² Braun och Clarke, 2022, 35–36.

4. Teori

I detta kapitel redogörs för teorin och valet av teori motiveras. Med teori avses här inte luftmaktsteori, som utgör studiens material. Man kan se analysen av synen på småstaten inom forskningen om luftmakt som en begreppsutredande studie⁵³ där småstatsbegreppet är i fokus. Det finns en handfull teorier om begreppsutredning.⁵⁴ Av dessa är Three-level Concepts lämplig eftersom den inte bara förklarar hur man reder ut begrepp utan även ger vägledning i hur man bildar begrepp.⁵⁵

Författaren Alan Bryman skriver om teorier: ”De utgör också en ram inom vilken sociala företeelser kan förstås och forskningsresultaten tolkas.”⁵⁶ Sättet som teorin används i studien följer Brymans synsätt. Teorin används för att förstå och tolka studiens resultat. Ett annat sätt att uttrycka det är att den tematiska analysen används för att komma fram till resultatet. Därefter förstås och tolkas resultatet med hjälp av teorin. Det ska framföras att det vore möjligt att genomföra studien utan en teori. Genom att tematiskt analysera synen på småstaten inom varje luftmaktsteori och därefter presentera varje luftmaktsteoris teman på småstaten skulle studien bidra med kunskap. Med teorin är det dock möjligt att även förklara hur olika teman på småstatsbegreppet bidrar till att konstituera småstatsbegreppet inom den studerade luftmaktsteorin. (*Konstituera* förklaras i nästa stycke men är i korthet ett sätt att definiera en företeelse.) För att tydliggöra resonemanget följer ett exempel: Analysen visar att en luftmaktsteori har temat *numerärt svag*. Med hjälp av Three-level Concepts kan man bedöma om *numerärt svag* kan vara ett attribut som konstituerar småstatsbegreppet. Om så är fallet svarar teorin även på vilket sätt *numerärt svag* konstituerar småstatsbegreppet i förhållande till andra attribut som även de konstituerar småstatsbegreppet. För övrigt bidrar teorin till att sammanfatta småstatsbegreppet inom forskningen om luftmakt genom att teman från olika luftmaktsteorier kan vara attribut till småstatsbegreppet i en sammanfattande redogörelse.

Three-level Concepts utgår från att begrepp existerar i flera nivåer. Nivåerna är *konceptuell nivå*, *attributsnivå* och *indikatornivå*.⁵⁷ På konceptuella nivå finns hela företeelsen man vill studera. Nivån innehåller en benämning som fångar essensen i företeelsen. Attributsnivån är nästkommande nivå. Där återfinns den konceptuella nivåns attribut. Attributsnivån kan ha flera dimensioner och det innebär att kan finnas flera olika attribut. Attributen konstituerar den konceptuella nivån och det finns varianter för hur det sker. En variant är att vart och ett av attributen är nödvändigt för att den konceptuella nivån ska konstitueras. En annan variant är att vart och ett av attributen ensamt är tillräckligt för att konstituera den konceptuella nivån.⁵⁸ Här följer två exempel.

⁵³ Esaiasson et al., 2017, 36.

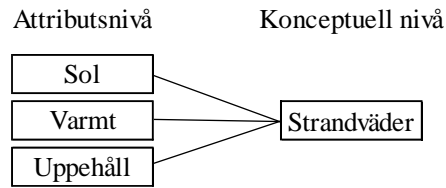
⁵⁴ Ibid, 36.

⁵⁵ Goertz, 2006.

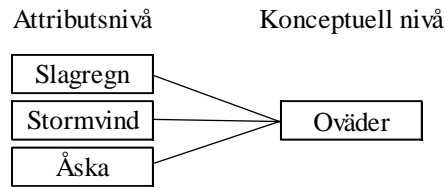
⁵⁶ Bryman, 2018, 43.

⁵⁷ Goertz, 2006, 6.

⁵⁸ Ibid, 35–39.

Figur 1. Nödvändiga attribut.

Figur 2. Tillräckliga attribut.

Enligt logiken i figur 1 kan man säga att det är strandväder om det är sol och varmt och uppehåll. Enligt logiken i figur 2 kan man säga att det är oväder om det faller slagregn eller blåser stormvind eller åskar, och såklart även om två eller alla tre attribut föreligger. Både logiken med nödvändiga attribut och logiken med tillräckliga attribut används i studien.

Den konceptuella nivån och attributsnivån är de viktigaste nivåerna och de räcker för att definiera ett begrepp. Den tredje nivån, indikatornivån, används om det finns behov att bestämma om en företeelse, individ eller händelse hör ihop med begreppet. Indikatornivån möjliggör även en mätning eller värdering.⁵⁹ I studien används Three-level Concepts utan indikatornivån. Det ska nämnas tillämpningen av teorin strävar efter att vara Three-level Concepts trogen, anpassningen består enbart i att vissa aspekter såsom indikatornivån har utelämnats av rationalitetsskäl.⁶⁰ De delar av teorin som används är tydligt redovisade.

⁵⁹ Goertz, 2006, 6, 10.

⁶⁰ Ibid, 139.

5. Analys och resultat

I detta kapitel redovisas hur analysen av Clarkes, Sabins, Hanijes och Pashakhanlous luftmaktsteorier genomförts. Här redovisas även resultaten av analysen, teori för teori. Resultaten utgörs av teman på småstaten. Resultaten utgörs också i viss mån av andra fynd i analysen. I tabell 5 sammanfattas resultaten och där presenteras alla teman som identifieras i den tematiska analysen.

5.1 Strategy, Air Strike and Small Nations

Clarke ifrågasätter tidigare luftmaktsteoriernas relevans för *the small nation's* sätt att använda luftstridskrafter. (Benämningen *small player* förekommer i undantagsfall. I denna beskrivning används fortsättningsvis *småstaten*.) Småstaten behöver en annorlunda teori och för det ändamålet föreslår Clarke *Strategic Persuasion Oriented Targeting* (spot bombing). Spot bombing beaktar en rad föresatser som utgår från småstaten: 1) Småstaten har begränsade luftstridskrafter. Därför behöver småstaten andra metoder för att projicera luftmakt. 2) Småstatens målsättningar är inte att påtvinga motståndaren en villkorlös kapitulation. 3) Slag mot motståndarens högre politiska och strategiska nivåer påverkar även lägre operativa och taktiska nivåer. Slag mot lägre nivåer påverkar däremot enbart de lägre nivåerna. Därför är det eftersträvsvärt att slå mot politiska och strategiska mål, eftersom det ger en större total påverkan. Utifrån dessa föresatser beskrivs hur småstaten kan påverka motståndarens kostnads- och nyttoanalys. Med strategiska luftangrepp kan småstaten övertyga motståndaren att vinsten i konflikten inte är värd priset konflikten för med sig. De strategiska luftangreppen – spot bombing – innebär att slå mot noggrant utvalda mål för att chockera (psykologiskt), skada (tillräckligt för att ge trovärdighet) och uppmärksamma (ju mer uppståndelse desto bättre) för att därmed förmå motståndaren att ändra sina målsättningar.⁶¹

Efter denna sammanfattning av teorin följer en redogörelse för den tematiska analysen. Här redovisas sju koder som identifierats: *fåtaliga luftstridskrafter*, *modern teknik*, *högtstående operationskonst*, *begränsade resurser*, *inte stormakt*, *svag i jämförelser* och *exempel på operation*. Utifrån koderna har fyra teman hittats, värderats och definierats. De fyra temana är: 1) *numerärt svag*, 2) *kvalité*, 3) *relativ litenhet* och 4) *absolut litenhet*. I tabell 1 åskådliggörs hur koderna bidrar till temana.

Kod	Genererar tema
Fåtaliga luftstridskrafter	Numerärt svag, absolut litenhet
Modern teknik	Kvalité
Högtstående operationskonst	Kvalité
Begränsade resurser	Numerärt svag, absolut litenhet
Inte stormakt	Numerärt svag, relativ litenhet
Svag i jämförelser	Numerärt svag, relativ litenhet
Exempel på operation	Kvalité

Tabell 1. Koder och teman.

Koden *fåtaliga luftstridskrafter* betecknar passager där småstaten definieras utifrån ringa numerärer. En sådan passage återfinns i nedanstående citat.

⁶¹ Clarke, 1999, 28, 85, 112, 140.

What is meant by 'small nations'? The phrase is routinely used along with references to 'medium powers' and 'superpowers' in the lexicon of international affairs - yet there is no precise definition. If it were possible to measure national power in quantitative terms, one would probably do so by calculating and summing values for the likes of population, economic strength, geographical resources and military might. Nations could be ranked with the 'large' ones at the top of the scale and 'small' ones at the bottom. In ideal terms, somewhere on the continuum there would be a discrete point below which nations might be categorised 'small'. In practice however, any such point would be purely arbitrary and could never be declared without delineation disputes defeating the exercise. Singapore is a small nation; France is not. Defining the exact 'cut-off' is neither possible nor important. What is important is that we have a generic concept for nations which lack large nation resources, at least in quantity, so we can contemplate air strategies appropriate to limited means. We can write meaningfully about this class of nation without attempting to specifically and publicly identify the individuals. Small nations know who they are!⁶²

Den inledande frågan utmynnar inte i en tydlig definition. Författaren undviker att definiera begreppet utifrån en kvantitativ gränslinje mellan småstaten och övriga stater. Det är visserligen en rimlig ståndpunkt att en gränslinje någonstans i en kvantitativ uppräknings skala kan ge upphov till diskussion, men ståndpunkten följs inte av något annat förslag på definition. Författaren hänvisar till att småstater vet vilka småstaterna är. Detta lämnar definitionen till småstaterna själva, vilket kanske inte hjälper läsaren. Den tredje och fjärde raden nerifrån ger emellertid vägledning eftersom författaren hänvisar till avsaknaden av den stora nationens kvantiteter. Koden *fåtaliga luftstridskrafter* bidrar därför till att generera temat *numerärt svag*. För övrigt bidrar citatet till att motivera behovet av att analysera småstatsbegreppet, eftersom citatet förmedlar att luftmaktsteorin inte går till botten med begreppet. Koden *fåtaliga luftstridskrafter* betecknar även passager där småstatens kapacitet att projicera luftmakt bedöms utifrån absoluta numerärer. Ett exempel är en uppställning över antalet flygplan med attackförmåga hos länder med luftstridskrafter, från Kinas 6051 flygplan till Seychellernas enda flygplan.⁶³ I en annan passage dryftas var den absoluta gränsen går för att kunna genomföra strategisk bombning, där 100 moderna flygplan med välövad besättning diskuteras.⁶⁴ Koden *fåtaliga luftstridskrafter* bidrar till att generera temat *absolut litenhet*.

Koden *modern teknik* betecknar explicita och implicita beskrivningar av småstaten som tekniskt avancerad. Visserligen framställs inte småstaten som tekniskt avancerad på de ställen där småstaten beskrivs.⁶⁵ Men i de stycken där spot bombing förklaras framträder en bild av småstaten som mer tekniskt avancerad än vad som beskrivs i de explicita framställningarna. Ett exempel är användandet av ”affordable precision, stand-off and night technologies”⁶⁶. Ett annat förhållande som kan utläsas mellan raderna är att spot bombing bör genomföras utan att skada civila.⁶⁷ Samtidigt är en av mekanismerna i spot bombing att skapa uppståndelse. Ett exempel som ges är att förstöra en huvudstads elförsörjning.⁶⁸ Dessa två målsättningar borde vara svåra att kombinera om inte småstaten besitter god förmåga att inhämta underrättelser och dessutom innehar precisionsvapen. Koden *modern teknik* bidrar till att generera temat *kvalité*.

Koden *högtstående operationskonst* betecknar beskrivningar av småstaten som skicklig på att kriga. Ett exempel: ”Furthermore, the focus of this author is naturally biased towards modern

⁶² Clarke, 1999, 67.

⁶³ Ibid, 80–83.

⁶⁴ Ibid, 5.

⁶⁵ Ibid, 68–69.

⁶⁶ Ibid, 136.

⁶⁷ Ibid, 148–157.

⁶⁸ Ibid, 121.

air power states – those handicapped by issues of scale rather than skill, sophistication or adaptability.”⁶⁹ Det framförs även att identifikation av motståndarens sårbarheter⁷⁰ är en förutsättning för spot bombing vilket kan ses som god operationskonst. Ytterligare en passage handlar om strategiskt skarpsinne.⁷¹ Koden *högtstående operationskonst* bidrar till att generera temat *kvalité*.

Koden *begränsade resurser* betecknar andra knappheter än små luftstridskrafter, knappheter som begränsar småstatens förmåga att projicera luftmakt. Det kan röra sig om ekonomi eller låg tolerans för förluster i människoliv.⁷² Eller som i följande citat, en liten befolkning och en liten industri. (Citatets resonemang kring överlägsen strategi kan även betecknas med koden *högtstående operationskonst*.)

Small nations have small assets and capabilities: small GDP, small populations, small industrial bases, small air forces etc. Where such limitations are reasonably fixed, the obvious route to the enhancement of national power is through superior strategy. This means using the resources in hand to the most potent effect. It is true for all elements of national power, but especially true in the application of military power.⁷³

Koden *begränsade resurser* bidrar till att generera temat *numerärt svag*. Koden *begränsade resurser* betecknar även passager där småstaten beskrivs i absoluta termer. ”In fact, there are certain characteristics of smallness which are absolute rather than relative. [...] There are thresholds of critical mass below which certain approaches are simply not achievable.”⁷⁴ Som exempel nämns fullskalig invasion av ett annat land, vilket kräver så stora resurser att det inte är aktuellt för en småstat, oaktat småstatens relativa styrka i jämförelse med motståndaren.⁷⁵ Koden *begränsade resurser* bidrar till att generera temat *absolut litenhet*.

Koden *inte stormakt* betecknar beskrivningar av småstatens annorlunda förhållningssätt till luftmakt. Normen inom luftmaktsteori är att enbart stormakter med sina talrika luftstridskrafter kan använda strategisk bombing. Men strategisk bombing kan enligt Clarke även användas av småstaten, på ett sätt som är avpassat för småstatens fåtaliga luftstridskrafter.⁷⁶ Koden *inte stormakt* bidrar till att generera temat *numerärt svag*. Koden *inte stormakt* betecknar även passager där småstaten direkt kontrasteras mot stormakter och andra stora stater när det handlar om att använda luftmakt. Här följer ett exempel:

This work avoids quibbling over definition boundaries and means to distinguish small nations only for the purpose of casting limelight on the utility of offensive air power for nations other than America, China, Russia and the 'larger' of the European nations.⁷⁷

Koden *inte stormakt* bidrar till att generera temat *relativ litenhet*. För övrigt visar ovanstående citat även på behovet att analysera småstatsbegreppet inom forskningsfältet luftmakt. I citatet beskrivs vad småstaten *inte* är (Amerika, Kina, Ryssland eller andra stora europeiska nationer), vilket i och för sig är ett sätt att särskilja småstaten. Men det beskrivs heller inte vad småstaten verkligen är.

⁶⁹ Clarke, 1999, 7.

⁷⁰ Ibid, 143.

⁷¹ Ibid, 173–177.

⁷² Ibid, 68–69.

⁷³ Ibid, 87.

⁷⁴ Ibid, 68.

⁷⁵ Ibid, 68.

⁷⁶ Ibid, 2, 100.

⁷⁷ Ibid, 67.

Koden *svag i jämförelser* betecknar beskrivningar av småstatens ringa förmåga att genomföra strategisk bombning utifrån luftstridskrafternas begränsade numerär och den begränsade förmågan att leverera bomblaster. Jämförelser görs med bombningarna av Tyskland och Japan under andra världskriget, Nordvietnam under Vietnamkriget och Irak under Kuwaitkriget.⁷⁸ Koden *svag i jämförelser* bidrar till att generera temat *numerärt svag*. Koden *svag i jämförelser* betecknar även passager där småstaten sätts i relation till andra stater. En sådan del är ett diagram som åskådliggör skillnader mellan länders numerärer i fråga om flygplan med attackförmåga.⁷⁹ Koden *svag i jämförelser* bidrar till att generera temat *relativ litenhet*.

Koden *exempel på operation* betecknar exempel som används för att förklara hur småstaten kan genomföra spot bombing. Ett exempel är Israels bombning av Iraks kärnreaktor 1981. Operationen föregicks av underrättelseinhämtning och räden genomfördes av F-16 flygplan. Flygplanen undgick Iraks luftförsvaret och Israel förstörde kärnreaktorn. Ett annat exempel är USA:s bombräd 1986 där syftet var att avskräcka Libyen från att genomföra terroråd. Räden krävde lufttankning och genomfördes av F-111 flygplan med laserstyrda bomber och utrustning för elektronisk krigföring. Flygplanen undgick Libyens luftförsvaret och räden blev uppmärksammas bland annat för att Khadaffis palats träffades.⁸⁰ Utifrån det sofistikerade uppläggandet kan man dra slutsatsen att operationerna krävde hög kvalitet, inte bara på flygplanen utan även på underrättelser, planering, personal, vapensystem och stödsystem. Koden *exempel på operation* bidrar till att generera temat *kvalité*.

Clarkes spot bombing har fokus på målval och innebörden i teorin är att inte bara stormakter kan genomföra strategisk bombning, också småstater kan det. Fokuset på målval och fokuset på strategisk bombning gör att Clarkes teori har en del gemensamt med tidigare luftmaktsteorier som inte är skrivna för småstater.⁸¹ I Clarkes teori framträder en implicit bild av småstaten som en kvalificerad aktör när det kommer till att projicera luftmakt. För övrigt liknar resonemangen om småstaten flera resonemang som finns inom statsvetenskapen och krigsvetenskapen. Ett exempel är att definitionen av småstaten kan utgå från att småstater själva upplever sig som småstater.

5.2 Air Strategy and the Underdog

Sabins luftmaktsteori förklarar hur *underdogs* kan gå tillväga när de möter stater med överlägsna luftstridskrafter. The underdog kan använda olika strategier:

- 1) *Minska sårbarhet* genom att sprida, skydda och reparera sina tillgångar samt genom att upprätthålla anda och kampvilja i stridskrafterna och befolkningen.
- 2) *Framkalla återhållsamhet hos motståndaren*. Detta kan ske på tre sätt: a) instifta rädsla med massförstörelsevapen, gisslanavriktningar eller mänskliga sköldar, b) genom att anspela på motståndarens medmänsklighet, exempelvis genom att framhålla den egna befolkningens lidande eller c) genom politik, exempelvis genom att the underdog allierar sig med en part som är jämnstark med motståndaren.

⁷⁸ Clarke, 1999, 3–4.

⁷⁹ Ibid, 80.

⁸⁰ Ibid, 50–54, 59–63.

⁸¹ Ibid, 76.

- 3) *Slå tillbaka* mot motståndarens stridskrafter eller samhälle. Om de egna luftstridskrafterna är alltför underlägsna kan det ske genom missilattacker, kamikazeattacker eller terrordåd.
- 4) *Bestrida informationsöverläge* genom att förvägra motståndaren underrättelser och genom att själv skaffa underrättelser.

För att nå framgång behöver the underdog ta ställning till tre strategiska dilemman och därefter välja bland ovanstående tillvägagångssätt. De tre dilemmana är:

- A) *Enkelhet – flexibilitet*. Om the underdog väljer enkla stridskrafter, exempelvis lätta markstridskrafter med buret luftvärn, minskar sårbarheten. Om the underdog väljer flexibla stridskrafter med fler förmågor ökar sårbarheten men också den egna möjligheten att slå tillbaka.
- B) *Avskräckning – provokation*. Att instifta rädsla, att anspela på medmänsklighet och att framdriva återhållsamhet genom politik är tillvägagångssätt som är svåra att kombinera. The underdog måste välja.
- C) *Aktivitet – hårda ut*. Om the underdog väljer ett aktivt luftförsvar riskeras luftstridskrafterna, men möjligheten att slå tillbaka ökar. Om the underdog väljer att hårda ut minskar luftstridskrafternas sårbarhet men möjligheten att slå tillbaka minskar.⁸²

Efter denna sammanfattning av teorin följer en redogörelse för den tematiska analysen. Här redovisas sju koder som identifierats: *fåtaliga luftstridskrafter*, *låg tekniknivå*, *kreativitet & överraskning*, *asymmetrisk krigföring*, *bryter krigets lagar*, *anda* och *exempel på småstat*. Med *anda* avses psykologiska aspekter såsom vilja att stå emot, vilja att kämpa och ihärdighet. Kampvilja och sisu är synonymer. Utifrån koderna har tre teman hittats, värderats och definierats. De tre temana är: 1) *numerärt svag*, 2) *kvalitativt svag* och 3) *skurkstat*. Med *skurkstat* avses stater som förtrycker den egna befolkningen, finansierar terrorism, har eller försöker skaffa massförstörelsevapen samt står utanför den globala gemenskapen.⁸³ I tabell 2 åskådliggörs hur koderna bidrar till temana.

Kod	Genererar tema
Fåtaliga luftstridskrafter	Numerärt svag
Låg tekniknivå	Kvalitativt svag
Kreativitet & överraskning	Numerärt svag, skurkstat
Asymmetrisk krigföring	Kvalitativt svag, skurkstat
Bryter krigets lagar	Skurkstat
Anda	Numerärt svag, kvalitativt svag
Exempel på småstat	Numerärt svag, kvalitativt svag, skurkstat

Tabell 2. Koder och teman.

Koden *fåtaliga luftstridskrafter* betecknar beskrivningar av the underdog's numerära begränsningar. Fåtaliga luftstridskrafter kan dock kraftsamlas för att lokalt och temporärt uppnå numerärer som medger en kraftmätning mot en annars överlägsen motståndare. Ett exempel är hur tyskarna vid enstaka tillfällen kraftsamlade på västfronten 1944.⁸⁴ Koden *fåtaliga luftstridskrafter* bidrar till att generera temat *numerärt svag*.

Koden *låg tekniknivå* betecknar flera passager. Genomgående är att tekniknivån dikterar vilka medel the underdog kan föra luftkrig med. En låg tekniknivå kan medföra allvarliga nackdelar för the underdog's luftstridskrafter, exempelvis att luftförsvaret blir verkningslöst eftersom det

⁸² Sabin, 2000, 71–96.

⁸³ Henriksen, 2001, 349–373.

⁸⁴ Sabin, 2000, 82.

är sårbart för elektronisk krigföring. Ett exempel är Libanons luftförsvaret som stördes ut av Israel 1982.⁸⁵ En annan aspekt på teknisk nivå är att det inte bara är the underdog's luftstridskrafter som är intressanta. Även övriga stridskrafter teknisk nivå spelar en roll i the underdog's luftkrig eftersom avancerade och komplexa stridskrafter är mer sårbara för luftangrepp. Avancerade och komplexa stridskrafter kräver även en logistik som är mer utsatt för handelsblockader och luftangrepp. Men låg teknisk nivå är sällan ett medvetet val: "this has almost always been through force of circumstance rather than deliberate choice."⁸⁶ Det som är anmärkningsvärt är att låg teknisk nivå kan vara en fördel för the underdog.⁸⁷ Resonemangen om låg teknisk nivå är väl utvecklade och får mer utrymme än resonemangen om fåtaliga luftstridskrafter. Koderna *låg teknisk nivå* bidrar till att generera temat *kvalitativt svag*.

Koden *kreativitet & överraskning* betecknar sätt för the underdog att kompensera underlägsenhet inom andra områden. Exempel på hur the underdog kan skapa mardrömsscenarioer är "... concerted fighter attacks on high value assets like tankers and AWACS aircraft, guerrilla strikes against vulnerable airfield flight lines or off-duty aircrew, or sabotage by agents infiltrated into the maintenance system." Exemplet i citatet talar för att en kvantitativt underlägsen underdog ändå kan utmana en överlägsen motståndare. En viss kvalitet i the underdog's luftstridskrafter behövs för att bekämpa lufttankningsflygplan och radarspaningsflygplan med eget stridsflyg. Däremot kan kvalitén på the underdog's luftstridskrafter kanske spela mindre roll för att genomföra jägarstrid eller infiltrera motståndarens underhållskedja. Men här borde åtminstone kvalitén på underrättelseinhämtning och bearbetning av underrättelser ändå spela en viss roll. Sammantaget bidrar koden *kreativitet & överraskning* till att generera temat *numerärt svag*, eftersom en liten numerär inte utgör ett hinder för denna typ av kreativitet och överraskning, medan däremot bristande kvalitet skulle kunna utgöra ett hinder. Koderna *kreativitet & överraskning* bidrar även till att generera temat *skurkstat*. Kreativitet och överraskning framställs som ett sätt för the underdog att nå framgång genom att angripa andra mål än militära. Kanske finns dessa mål så nära att the underdog inte ens behöver riskera sina luftstridskrafter för att slå mot dem. Sådana mål kan vara icke-militär infrastruktur och civilbefolkning. Ett exempel är Irak som tände eld på Kuwaits olja och även släppte ut olja i havet under Kuwaitkriget.⁸⁸

Koden *asymmetrisk krigföring* betecknar redogörelser för the underdog's möjligheter att bekämpa motståndaren genom att påverka eller angripa andra mål än motståndarens stridskrafter. Ett sätt är att försöka påverka den komplexa militära och politiska grund som motståndaren behöver för att använda luftmakt.⁸⁹ Ett annat sätt är att slå mot mål på fiendens territorium. Det kan ske på ett sätt som är svårt för motståndarens luftstridskrafter att möta, eller på ett sätt som inte riskerar de egna luftstridskrafterna i en kraftmätning med motståndarens överlägsna luftstridskrafter. Ett exempel är att avfira raketer och robotar för att nå mål på fiendens territorium. Här nämns Hitlers v-vapen och Saddams scudrobotar.⁹⁰ Koderna *asymmetrisk krigföring* betecknar även tillvägagångssätt där the underdog använder konventionella luftstridskrafter på ett okonventionellt sätt. Ett exempel är Japans kamikaze-attacker under andra världskriget.⁹¹ Koderna *asymmetrisk krigföring* bidrar till att generera temat *kvalitativt*

⁸⁵ Sabin, 2000, 79.

⁸⁶ Ibid, 90.

⁸⁷ Ibid, 89–90.

⁸⁸ Ibid, 83.

⁸⁹ Ibid, 70.

⁹⁰ Ibid, 84–85.

⁹¹ Ibid, 82.

svag. Ett motargument skulle kunna vara att raketer eller missiler inte bidrar till temat *kvalitativt svag*, eftersom raketer och missiler förutsätter en viss kvalitet på tekniken i dessa vapen. Men om man ser till *användandet* av dessa vapen kan koden *asymmetrisk krigföring* ändå anses generera temat *kvalitativt svag*. Logiken bakom resonemanget är att raketer och robotar, och även kamikaze-flygplan, är medel för the underdog att projicera luftmakt mot en i övrigt kvalitativt överlägsen motståndare. Koden *asymmetrisk krigföring* bidrar även till att generera temat *skurkstat*. Skälet är att asymmetrisk krigföring kan drabba civilbefolkningen. I exemplet med v-vapnen och scudrobotarna träffades visserligen mål med militär betydelse. Motståndaren tvingades avdela luftstridskrafter för skydd, luftstridskrafter som hade gjort nytta på andra ställen. Andan på hemmafronten stärktes. Dessa tre aspekter ligger inom ramen för krigets lagar. Men eftersom civilbefolkning drabbades var v-vapnen och scudrobotarna terrorvapen.⁹²

Koden *bryter krigets lagar* betecknar beskrivningar där the underdog använder terror för att nå sina mål. Genom att använda den egna befolkningen eller krigsfångar som sköldar kan the underdog skydda sig mot luftangrepp. Tillfångatagna flygplansbesättningar kan användas för utpressningsförsök. Massförstörelsevapen kan användas som avskräckning. Statssponsrad terrorism kan användas för att angripa en motståndare.⁹³ Koden *bryter krigets lagar* bidrar till att generera temat *skurkstat*.

Koden *anda* betecknar beskrivningar hur the underdog kan kompensera underlägsna luftstridskrafter genom att påverka både den egna och motståndarens anda och kampvilja. Det kan ske på olika sätt. Ett sätt är att förstärka den egna kampviljan samtidigt som motståndarens kampvilja minskas genom att the underdog uppmärksammar egna civila förluster i luftkriget.⁹⁴ Genom att framställa sig som ett oskyldigt offer kan the underdog även minska omvärldens stöd för det luftkrig som the underdog utsätts för, och därigenom påverka motståndarens anda.⁹⁵ Ett annat sätt som the underdog kan använda för att kompensera underlägsna luftstridskrafter är att påverka anda med hjälp av avskräckning. Hot med massförstörelsevapen och gisslantagande är mer än bara metoder för the underdog att avskräcka en motståndare och att skydda sig. Det är även metoder som kan elda på kampviljan i den egna befolkningen samtidigt som metoderna skadar andan hos motståndarens befolkning genom rädsla.⁹⁶ Men dessa metoder medför också en risk för allvarliga bakslag, vilket beskrivs i följande citat.

Indeed, deterrence may be positively undermined if an impression is given of unrestrained frightfulness, leading adversaries to see their least bad option as being to overwhelm the underdog as soon as possible, as happened to Nazi Germany in 1944-45 and to Chechnya in 1999-2000.⁹⁷

God anda och kampvilja kan bidra till att de egna stridskrafterna håller ut mot en motståndare som har större och mer välutrustade luftstridskrafter. Exempel på stridskrafter som hållit ut mot en numerärt och kvalitativt överlägsen motståndare tack vare god anda är mujahedin och Front National pour la Libération du Sud Viêt Nam (FNL).⁹⁸ Koden *anda* bidrar till att generera temana *numerärt svag* och *kvalitativt svag*.

⁹² Sabin, 2000, 84.

⁹³ Ibid, 77, 80, 91, 92.

⁹⁴ Ibid, 77.

⁹⁵ Ibid, 78.

⁹⁶ Ibid, 91–92.

⁹⁷ Ibid, 93.

⁹⁸ Ibid, 90.

Koden *exempel på småstat* betecknar teorins exempel. Exempelen ger information om vilka sorters småstater som avses med underdog. I en typ av exempel ingår bland annat Serbien i Kosovokriget, Tjetjenien i krigen mot Ryssland efter Sovjetunionens sönderfall och Tyskland på västfronten 1944–1945.⁹⁹ Denna typ av exempel bidrar till att generera temat *numerärt svag*. I en annan typ av exempel ingår Irak i Kuwaitkriget samt arabstaterna i krigen med Israel 1967, 1973 och 1982.¹⁰⁰ Denna typ av exempel bidrar till att generera temat *kvalitativt svag*. Koden *exempel på småstat* betecknar även exempel som förmedlar implicita budskap om vad som menas med the underdog. Utifrån exemplen går det att dra slutsatsen att the underdog kan vara en skurkstat. Några exempel är Libyen och stassponsrad terrorism i Lockerbie-attentatet, Saddams Irak och gisslantagande, Tyskland och terrorbombningarna med v-vapen samt Nordkorea och avskräckning med massförstörelsevapen.¹⁰¹ Koden *exempel på småstat* bidrar till att generera temat *skurkstat*.

Det ska nämnas att Sabin definierar the underdog. Underdogs kan vara "less advanced opponents" och "weaker antagonists".¹⁰² Dessa benämningar får koderna *låg teknisknivå* och *fåtåliga luftstridskrafter* vilket bidrar till att generera temana *kvalitativt svag* och *numerärt svag*. Benämningarna *opponents* och *antagonists* är intressanta. Tillsammans med temat *skurkstat* och temat *exempel* ger det the underdog en roll som motståndare till väst eller åtminstone som motståndare till en större stat. Småstaten betraktas alltså från den större statens perspektiv. För övrigt har relationella definitioner en underordnad roll trots benämningen underdog. Det ska även nämnas att Sabin teoretiserar hur the underdog kan nå framgång med renhåriga tillvägagångssätt, som att minska skadeverkningarna av motståndarens luftangrepp genom fortifikationer.¹⁰³ Sabin ger även exempel där det är stormakten som bryter mot krigets lagar, exempelvis då civilbefolkningen hos the underdog drabbas av bombningar.¹⁰⁴

5.3 Airpower and Small States

Hanijes luftmaktsteori för *the small state* (i denna beskrivning används fortsättningsvis *småstaten*) utgår från geostrategiska sårbarheter i form av småstatens geografi och dess grannstater. Genom att använda luftmakt enligt vissa principer kan småstaten kompensera sin sårbarhet. Dessa principer kan presenteras som två övergripande principer: 1) Luftmaktsanvändning i krig och 2) Luftmaktsanvändning i fred. De övergripande principerna kan i sin tur presenteras som fyra specifika principer: 1a) Snabbt besegra motståndaren. 1b) Möta motståndaren över motståndarens territorium. 2a) Etablera allianser. 2b) Skapa stabilitet.

Här följer en beskrivning av principerna och en sammanfattning av hur småstaten kan använda luftmakt enligt principerna. Principen att snabbt besegra motståndaren är viktig eftersom småstatens luftstridskrafter i regel saknar uthållighet. Ett sätt är att småstaten direkt tar initiativet i en konflikt, likt Israel i sexdagarskriget. Principen att möta motståndaren över motståndarens territorium är ett sätt att kompensera för småstatens geografiska nackdel. Genom att möta motståndaren över motståndarens territorium minskar risken att småstatens lilla territorium påverkas. För att få förutsättningar att agera enligt principerna 1a och 1b bör små-

⁹⁹ Sabin, 2000, 87, 93, 96.

¹⁰⁰ Ibid, 69, 79, 91.

¹⁰¹ Ibid, 84, 85, 92, 93.

¹⁰² Ibid, 69–70.

¹⁰³ Ibid, 71–72.

¹⁰⁴ Ibid, 72, 76.

staten investera i tekniskt avancerade luftstridskrafter. Principerna 2a och 2b beskriver möjligheter för småstaten att förebygga krig. Principen att etablera allianser innebär att småstaten använder luftmakt utan våld för att framstå som en global aktör och för att påverka den internationella politiska agendan. Exempel är humanitär hjälp i krisdrabbade områden. Principen att skapa stabilitet innebär att småstaten med sin förmåga att projicera luftmakt kan avskräcka potentiella motståndare från att angripa. Det kan även innebära att delta i fredsbevarande insatser. Det kan även innebära att genomföra räder i förebyggande syfte, likt Israels bombräd mot Iraks kärnreaktor 1981.¹⁰⁵

Efter denna sammanfattning av teorin följer en redogörelse för den tematiska analysen. Här redovisas sju koder som identifierats: *liten yta*, *saknar strategiskt djup*, *hotfulla grannar*, *högteknologiska luftstridskrafter*, *goda relationer*, *förebygger konflikter* och *fåtaliga luftstridskrafter*. Utifrån koderna har fyra teman hittats, värderats och definierats. De fyra temana är: 1) *numerärt svag*, 2) *kvalité*, 3) *geografiskt begränsad* och 4) *proaktiv*. I tabell 3 åskådliggörs hur koderna bidrar till temana.

Kod	Genererar tema
Liten yta	Geografiskt begränsad, numerärt svag
Saknar strategiskt djup	Geografiskt begränsad
Hotfulla grannar	Geografiskt begränsad, proaktiv
Högteknologiska luftstridskrafter	Kvalité
Goda relationer	Proaktiv, kvalité
Förebygger konflikter	Proaktiv
Fåtaliga luftstridskrafter	Numerärt svag, kvalité

Tabell 3. Koder och teman.

Koden *liten yta* betecknar beskrivningar av småstaten. Singapore med sina 699 kvadratkilometer används som ett exempel. Att ha en begränsande geografi medför flera förhållande som småstaten behöver beakta och ett sådant förhållande är resursbrist, vilket innebär att småstater med liten yta behöver undvika resurskrävande, utdragna konflikter.¹⁰⁶ Koden *liten yta* bidrar därför till att generera temat *geografiskt begränsad*. Ett annat förhållande är att liten yta kan begränsa storleken på luftstridskrafterna småstaten sätter upp.¹⁰⁷ Koden *liten yta* bidrar därför till att generera temat *numerärt svag*.

Koden *saknar strategiskt djup* betecknar beskrivningar av småstatens nackdel av att sakna territorium att dra tillbaka sina luftstridskrafter till. Nackdelen är att stridskrafterna lättare blir utslagna om de inte kan dra sig undan. En intressant aspekt är att en liten landyta inte automatiskt gör att småstaten saknar strategiskt djup. Om småstaten ligger en bit från sin potentiella motståndare kan det finnas ett strategiskt djup i form av områden som ingen gör anspråk på eller i form av områden som en tredje part förväntas försvara. Ett exempel är Nya Zeeland, vars strategiska djup utgörs av Tasmanska havet som dessutom Australien förväntas försvara.¹⁰⁸ Koden *saknar strategiskt djup* bidrar till att generera temat *geografiskt begränsad*.

Koden *hotfulla grannar* betecknar beskrivningar av småstatens geo-strategiska förutsättningar. Dessa delar av teorin förmedlar en uppfattning att småstaten måste bygga upp och använda luftstridskrafter på ett visst sätt för att inte småstatens existens ska äventyras. Ett sätt är

¹⁰⁵ Hanjie, 2014, 57–60.

¹⁰⁶ Ibid, 54.

¹⁰⁷ Ibid, 56.

¹⁰⁸ Ibid, 56.

att avskräcka hotfulla grannar från att angripa. Exempel på småstater som omges av hotfulla grannar är Singapore under 1960- och 1970-talen och Israel sedan 1948.¹⁰⁹ Kodens *hotfulla grannar* bidrar till att generera temana *geografiskt begränsad* och *proaktiv*.

Koden *högteknologiska luftstridskrafter* betecknar beskrivningar hur småstaten kan uppnå förmåga att projicera luftmakt genom att ha tekniskt avancerade luftstridskrafter. Eftersom det kan vara svårt för småstaten att sätta upp numerärt stora luftstridskrafter återstår högteknologiska luftstridskrafter som alternativet för att få en trovärdig förmåga att projicera luftmakt.¹¹⁰ Kodens *högteknologiska luftstridskrafter* bidrar till att generera temat *kvalité*.

Koden *goda relationer* betecknar beskrivningar hur småstaten kan agera förutseende för att förbättra sina odds i en framtida konflikt. Detta kan ske genom att alliera sig med andra stater, få bra relationer med andra stater samt skaffa sig gott internationellt anseende genom att använda luftmakt. Småstatens tillvägagångssätt kan vara att medverka i humanitära hjälpinsatser och fredsbevarande insatser men även att bidra med stridande förband i en koalition. Småstaten kan också ingå i försvarsallianser vilket kan stärka försvarsförmågan.¹¹¹ De allianser och relationer som uppstår kan stärka småstatens egna luftstridskrafter genom att småstaten får tillgång till större luftrum än småstaten själv besitter för att genomföra flygövningar. Därmed kan småstaten höja kvalitén på sina egna luftstridskrafter.¹¹² Kodens *goda relationer* bidrar till att generera temat *proaktiv* och *kvalité*.

Koden *förebygger konflikter* betecknar beskrivningar hur småstaten kan använda luftmakt preventivt för att hindra att krig bryter ut. Tillvägagångssätt kan vara att delta i fredsbevarande och fredsframtvigande insatser eller att ha så potenta luftstridskrafter att motståndaren avskräcks från att anfalla. Ett annat alternativ är att använda luftmakt för att anfalla en motståndare i förebyggande syfte, likt Israels bombräd mot Iraks kärnreaktor 1981.¹¹³ Kodens *förebygger konflikter* bidrar till att generera temat *proaktiv*.

Koden *fåtaliga luftstridskrafter* betecknar beskrivningar där det framgår att småstaten ofta är hänvisad till en liten numerär i sina luftstridskrafter. Liten numerär påverkar småstatens uthållighet i en konflikt. Begränsad uthållighet är skälet att småstaten bör eftersträva en snabb seger i ett krig. Begränsad uthållighet är också ett skäl för småstaten att förebygga krig med de metoder som återgivits i resonemangen kring koderna *goda relationer* och *förebygger konflikter*. Som det framgår i resonemanget kring koden *liten yta* framhåller teorin att småstatens litenhet i sig kan bidra till att dess luftstridskrafter är fåtaliga. Två exempel ges på småstater som helt saknar luftstridskrafter.¹¹⁴ Småstatens till antalet ringare luftstridskrafter kan emellertid i ett hänseende vara en fördel, eftersom det är enklare att upprätthålla en hög teknisk nivå om det är mindre mängder materiel som behöver uppgraderas och ersättas. Kodens *fåtaliga luftstridskrafter* bidrar till att generera temana *numerärt svag* och *kvalité*.

Hanjie teoretiserar kring stater som är geostrategiskt små och sårbara. Det finns en implicit uppfattning att småstaten har en tillräckligt god ekonomi för att upprätthålla luftstridskrafter med hög kvalitet: "...small states whose air forces are deemed to be of strategic importance

¹⁰⁹ Hanjie, 2014, 56, 60.

¹¹⁰ Ibid, 58.

¹¹¹ Ibid, 59, 60.

¹¹² Ibid, 60.

¹¹³ Ibid, 60.

¹¹⁴ Ibid, 56, 58.

should ensure a steady and consistent budgetary investment in the development of its air-power capabilities.”¹¹⁵ Investeringarna är avancerad teknik: ”By harnessing such advances in aerial warfare, small states [...] develop their air forces to maintain a technological edge over their adversaries”¹¹⁶ Att *kvalité* och *geografiskt begränsad* är framträdande teman understryks av de exempel som ges på småstater, såsom Singapore, Israel och Nya Zeeland. Även om detta kan ses som en begränsning i den teoretiska förklaringskraften när det kommer till andra typer av småstater så förmedlas en uppfattning om småstaten, vilket är det intressanta i denna studie.

5.4 The Underdog's Model. A Theory of Asymmetric Airpower

Pashakhanlous luftmaktsteori förklarar hur *the underdog* (som i viss utsträckning benämns *David* och i undantagsfall *small power*) kan öka chansen att nå framgång mot en överlägsen motståndare. The underdog bör, till ett så lågt pris som möjligt, försöka nå sina mål samtidigt som motståndaren förvägras nå sina mål. Detta uppnås genom att the underdog presterar bättre än motståndaren inom sex områden:

- 1) *Kreativitet* bidrar till att hantera friktioner och lösa problem. Genom att vara kreativ kan the underdog få ut bäst effekt av sina begränsade luftstridskrafter.
- 2) Genom god *självförsörjning och externt stöd* kan the underdog kompensera för mindre ut hållighet och därigenom upprätthålla sina luftstridskrafter.
- 3) *Engagemang* avser god anda hos civilbefolkningen och i stridskrafterna, vilja att avdela ekonomiska och militära resurser i konflikten samt acceptans för förluster.
- 4) *Underrättelser* innebär att skaffa underrättelser och samtidigt förvägra motståndaren underrättelser.
- 5) *Spridning och kraftsamling*. Genom att sprida luftstridskrafterna minskar sårbarheten. Samtidigt bör the underdog kunna kraftsamla när det ger fördelar i striden.
- 6) Att *slå sårbara militära mål* ger två fördelar. Sårbarheten gör att kostnaden är lägre för att slå ut målet. Att målet är militärt gör att civila förluster undviks och därmed riskeras inte omvärldens stöd.¹¹⁷

Efter denna sammanfattning av teorin följer en redogörelse för den tematiska analysen. Här redovisas sju koder som identifierats: *ojämnt styrkeförhållande*, *begränsade resurser*, *operationskonst*, *tekniknivå*, *antal flygplan*, *benämning* och *exempel*. Utifrån koderna har tre teman hittats, värderats och definierats. De tre temana är: 1) *numerärt svag*, 2) *kvalité* och 3) *relativ litenhet*. I tabell 4 åskådliggörs hur koderna bidrar till temana.

Kod	Genererar tema
Ojämnt styrkeförhållande	Relativ litenhet
Begränsade resurser	Numerärt svag, kvalité
Operationskonst	Kvalité
Tekniknivå	Kvalité
Antal flygplan	Numerärt svag, relativ litenhet
Benämning	Relativ litenhet
Exempel	Numerärt svag, kvalité, relativ litenhet

Tabell 4. Koder och teman.

¹¹⁵ Hanjie, 2014, 58.

¹¹⁶ Ibid, 58.

¹¹⁷ Pashakhanlou, 2021, 8–18.

Koden *ojämmt styrkeförhållande* betecknar jämförelser där två kontrahenter jämförs med varandra och the underdog är en av kontrahenterna. Det som är intressant är att the underdog och dess luftstridskrafter är små i jämförelse med en överlägsen motståndare. Exempel på formuleringar som används är ”smaller-party-focused asymmetric airpower”,¹¹⁸ ”relatively disadvantaged states”,¹¹⁹ ”asymmetric airpower”¹²⁰ Koden *ojämmt styrkeförhållande* bidrar till att generera temat *relativ litenhet*.

Koden *begränsade resurser* betecknar beskrivningar av the underdog's brist på fysiska tillgångar som behövs för att projicera luftmakt. Koden betecknar även att resurserna kan finnas men begränsas av bristande kvalitet. Ett exempel är Finlands flygvapen under 1930-talet, där både kvalitet och kvantitet begränsade. Ett annat exempel är resonemangen om betydelsen av resurser för the underdog's förmåga att hålla ut över tid.¹²¹ Ytterligare ett exempel är beskrivningar hur the underdog kan hushålla med begränsade resurser genom att slå mot sårbara mål.¹²² Koden *begränsade resurser* bidrar till att generera temat *numerärt svag*. Koden *begränsade resurser* bidrar också till att generera temat (låg) *kvalité*.

Koden *operationskonst* betecknar utmålningar av the underdog som skicklig på att kriga genom att vara klok. Stora, sammanhängande delar av teorin utmålar the underdog som en potentiell utövare av god operationskonst. Att the underdog behöver prestera bättre än motståndaren inom de sex områdena kan ses som god operationskonst. Visserligen kan *självförsörjning och externt stöd* samt *engagemang* ses som något annat än operationskonst. Dessa områden kanske har mer att göra med strategi, ekonomi, politik och nationell karaktär. Men övriga områden – *kreativitet, underrättelser, spridning och kraftsamling* samt *slå sårbara militära mål* – kan ses som olika sätt att kriga på ett klokt vis, med andra ord god operationskonst. Koden *operationskonst* bidrar till att generera temat *kvalité*.

Koden *tekniknivå* betecknar beskrivningar utifrån hur omodern eller enkel teknik det finns i the underdog's luftstridskrafter. Ur teorins forskningsfråga framgår en premiss att the underdog *är* numerärt underlägsen men *kan vara* kvalitativt underlägsen: ”...how can states enhance their odds of succeeding against an opponent with quantitatively and occasionally also qualitatively superior airpower assets?”¹²³ Av citatet kan man dra slutsatsen att teknik inom luftstridskrafterna spelar en roll för bilden av the underdog. Visserligen skulle kvalitativt underlägsna tillgångar kunna vara mer än bara omodern och enkel teknik, till exempel ett undermåligt bassystem eller en dålig krigsplanläggning. Dessa aspekter är emellertid uppmärksammade i resonemangen under koderna *begränsade resurser* och *operationskonst*, som båda bidrar till att generera temat *kvalité*. Alltså återstår att belysa omodern och enkel teknik inom luftstridskrafterna, och här kan man utifrån citatet sluta sig till att the underdog *kan* men *behöver inte* vara kvalitativt underlägsen. Koden *tekniknivå* bidrar till att generera temat *kvalité*.

Koden *antal flygplan* betecknar ställen där the underdog utmålas antingen genom en beskrivning av antalet flygplan the underdog disponerar, eller genom en jämförelse av antalet flyg-

¹¹⁸ Pashakhanlou, 2021, 6.

¹¹⁹ Ibid, 7.

¹²⁰ Ibid, 8.

¹²¹ Ibid, 11.

¹²² Ibid, 18.

¹²³ Ibid, 7.

plan olika aktörer disponerar. USA uppges ha 13 232 flygplan, Ryssland 4 143 och Elfenbenskusten 5 flygplan.¹²⁴ I vinterkriget ställdes Finlands 114 flygplan mot Sovjetunionens 2 318.¹²⁵ Kodan *antal flygplan* bidrar till att generera temat *numerärt svag*. Kodan *antal flygplan* bidrar även till att generera temat *relativ litenhet*.

Kodan *benämning* betecknar enstaka ord eller namn som används för småstaten. The underdog är mest frekvent och en lexikalisk definition lyder: "a person, team, country, etc. that is thought to be in a weaker position than others and therefore not likely to be successful, win a competition, etc."¹²⁶. Ett namn som används är David.¹²⁷ David var herdepojken som fällde en överlägsen krigare.¹²⁸ Även "disadvantaged state"¹²⁹ används. Dessa benämningar har gemensamt att de ger uttryck för en svagare part. Genom att använda en omvänd logik kan analysen drivas djupare. Ett ord för the underdog's kontrahent är "superior adversary"¹³⁰ och ett namn är Goliath¹³¹, det vill säga krigaren som David besegrade.¹³² Dessa ord och namn har gemensamt att de ger uttryck för en starkare part och underförstått är då att motparten är svagare. Kodan *benämning* bidrar till att generera temat *relativ litenhet*.

Kodan *exempel* betecknar exemplifieringar av the underdog. Finland i vinterkriget är ett exempel på en underdog med fåtaliga luftstridskrafter. Finland under 1930-talet är ett exempel på en tekniskt enkel småstat.¹³³ Israel i Jom Kippurkriget är ett exempel på en tekniskt avancerad underdog. Nordvietnam i Vietnamkriget är ett exempel på relativ underlägsenhet, vilket beskrivs i följande citat: "Regarding resources, the means available to the United States dwarfed that of the NV/VC [NV/VC avser Nordvietnam/FNL.]"¹³⁴ Kodan *exempel* bidrar till att generera temat *numerärt svag*, *kvalité* och *relativ litenhet*.

Pashakhanlou använder en relationell definition. Småstaten är den numerärt och eventuellt kvalitetsmässigt underlägsna parten i en konflikt. Att en underdog vanligtvis är en småstat men inte måste vara en småstat framgår i följande citat: "...these findings are not restricted to small states but apply to relatively disadvantaged states of all types, including middle and great powers."¹³⁵ Ett annat faktum som är värt att uppmärksamma är att Pashakhanlou utesluter aspekten geografi trots att geografi är viktigt. Skälet som anges är att andra, smidigare och generiska aspekter har prioriterats. "...factors such as the geography of the country, although important, were discarded in favor of more malleable generic key factors..."¹³⁶

¹²⁴ Pashakhanlou, 2021, 6.

¹²⁵ Ibid, 18.

¹²⁶ Oxford University Press, 2022.

¹²⁷ Pashakhanlou, 2021, 7–8, 11, 18.

¹²⁸ Bibeln. 1 Sam. 17:41–52.

¹²⁹ Pashakhanlou, 2021, 8.

¹³⁰ Ibid, 15.

¹³¹ Ibid, 7–8, 18.

¹³² Bibeln. 1 Sam. 17:41–52.

¹³³ Pashakhanlou, 2021, 7–8, 10.

¹³⁴ Ibid, 13.

¹³⁵ Ibid, 7.

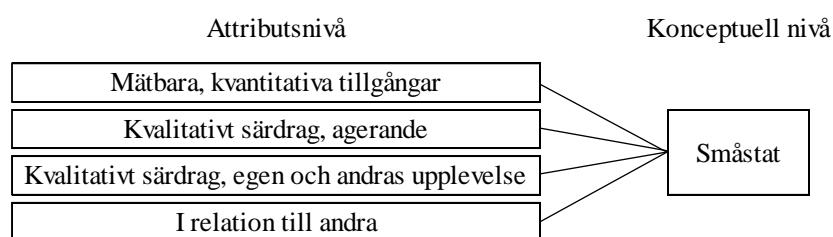
¹³⁶ Ibid, 8.

6. Diskussion av resultat, självkritisk reflexion, fortsatt forskning

I detta kapitel diskuteras resultatet av analysen utifrån fyra infallsvinklar. Den första infallsvinkeln är *konceptuella* nivån, där benämningen *småstaten* inklusive dess engelska motsvarigheter ingår. Den andra infallsvinkel är *attributsnivån*, det vill säga vilka attribut *småstaten* tillmäts. Den tredje infallsvinkeln är att diskutera användningen av småstatsbegreppet inom de fyra luftmaktsteorierna. Den fjärde infallsvinkeln är att diskutera en sammanfattande beskrivning av småstatsbegreppet inom forskningen om luftmakt. Slutsatserna i diskussionen är tillika möjliga svar på forskningsfrågan. För att ge struktur och vägledning i diskussionen används utgångspunkterna i Three-level Concepts. Diskussionen tar hjälp av jämförelser med statsvetenskapen och krigsvetenskapen. Efter diskussionen följer en självkritisk reflexion kring studiens genomförande och rapporten avslutas med förslag på fortsatt forskning.

På konceptuell nivå används benämningarna *småstat/small state* jämförelsevis enhetligt inom statsvetenskapen och krigsvetenskapen, medan det inom forskningen om luftmakt används fyra engelska benämningar: *small state*, *small nation*, *underdog* och i viss mån *David*. Sett till *underdog's* och *David's* lexikala och kulturella betydelser kan man argumentera för att småstatsbegreppet bör vara tudelat inom forskningen om luftmakt. *Small state* och *small nation* skulle då beteckna småstaten mätt med absoluta mått. *Underdog* och *David* skulle som välkända metaforer i den västerländska idétraditionen vara benämningar på i stater som är svaga i jämförelse med en starkare motståndare. En möjlig slutsats är att det finns en kategori benämningar för att beteckna stater som är små med mätbara, kvantitativa mått och en kategori benämningar för att beteckna stater som är små med relativa mått. Att göra begrepp snäva på detta vis kallas *intension*.¹³⁷ Ett annan slutsats är att *small state*, *small nation*, *underdog* och *David* alla kan inrymmas i småstatsbegreppet. Småstatsbegreppet får då en mindre precis men mer inkluderande omfattning. Att göra begrepp vidare på detta vis kallas *extension*.¹³⁸ I följande stycken diskuteras attributsnivån.

Inom andra forskningsfält har det skett en syntetisering av småstatsbegreppet, inte bara på konceptuella nivån utan även på attributsnivån. Här följer två visualiseringar.

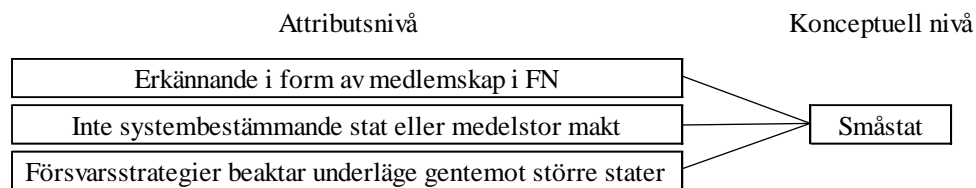

Figur 3. Småstaten inom statsvetenskapen. Tillräckliga attribut.

I figur 3 ges en bild hur man kan definiera småstaten inom statsvetenskapen om man utgår från sammanfattningen i 2. *Tidigare forskning*. Vart och ett av attributen är tillräckligt och det innebär att man kan se en stat som en småstat om minst ett av attributen föreligger.

¹³⁷ Goertz, 2006, 10.

¹³⁸ Ibid, 10.

Figur 4. Småstaten inom krigsvetenskapen. Nödvändiga attribut.

I figur 4 ges en bild hur man kan definiera småstaten inom krigsvetenskapen om man utgår från Edström et al.¹³⁹ i 2. *Tidigare forskning*. Vart och ett av attributen är nödvändigt och det innebär att man kan se en stat som en småstat om alla attributen föreligger.

Med skildringen av småstatsbegreppet inom statsvetenskapen och krigsvetenskapen i åtanke går diskussionen nu in på småstatsbegreppet inom forskningen om luftmakt. Diskussionen rör sig fortsatt på attributsnivån. Resultatet av den tematiska analysen presenteras i tabell 5 och därpå diskuteras varje tema. Slutsatserna kring temats betydelse inom den egna luftmaktsteorin, inom den samlade forskningen om luftmakt samt som potentiellt attribut till småstatsbegreppet i en sammanfattande beskrivning kan ses som svar på forskningsfrågan.

	Clarke. <i>Strategy, Air Strike and Small Nations</i>	Sabin. <i>Air Strategy and the Underdog</i>	Hanije. <i>Airpower and Small States</i>	Pashakhanlou. <i>The Underdog's Model</i>
Temat	Numerärt svag	Numerärt svag	Numerärt svag	Numerärt svag
	Kvalité	Kvalitativt svag	Kvalité	Kvalité
	Relativ litenhet			Relativ litenhet
	Absolut litenhet			
		Skurkstat		
			Geografiskt begränsad	
			Proaktiv	

Tabell 5. Resultat av tematisk analys.

Temat *numerärt svag* avser kvantiteter inom en småstats luftstridskrafter och temat är genomgående i de studerade luftmaktsteorierna. Ett förekommande mått är antal flygplan, kanske för att det är enkelt och möjligtvis också pålitligt när det kommer till att mäta storlek på luftstridskrafter. Med detta mått är småstaten *numerärt svag* inom luftmaktsteorierna. Men även andra mått förekommer, exempelvis antalet flygbaser, och här kan faktiskt småstaten vara *numerärt stark*.¹⁴⁰ Antalet flygplan är dock det vanligaste måttet. Slutsatsen är att *numerär svaghet* är ett genomgående tema i de studerade luftmaktsteorierna. I en sammanfattande beskrivning enligt Three-level Concepts logik med tillräckliga attribut kan *numerärt svag* vara ett konstituerande attribut för småstatsbegreppet.

När det gäller temat *kvalité* finns inte samma konsensus mellan luftmaktsteorierna. Om man mäter kvalité utifrån modernitet och tekniknivå får man en varierande bild. Luftmaktsteorierna kan se småstatens luftstridskrafter som omoderna och tekniskt enkla; de kan se småstatens luftstridskrafter som moderna och tekniskt avancerade; de kan se småstaten som en stat som bör sträva efter moderna och tekniskt avancerade luftstridskrafter; slutligen kan de också anse att småstaten kan befinna sig varsomhelst på denna skala och fortfarande betraktas som en småstat. I Sabins teori är uppfattningen att småstaten ofta är omodern och enkel men faktiskt kan gynnas av detta, därav tillägget *svag* i temat *kvalitativt svag* inom Sabins teori. Om man å andra sidan mäter kvalité utifrån skicklighet att använda luftstridskrafter, till exempel

¹³⁹ Edström et al., 2019, 12–13.

¹⁴⁰ Pashakhanlou, 2021, 16.

genom god operationskonst, kan man se att luftmaktsteorierna är mer eniga att småstater är eller bör vara skickliga användare av luftmakt. Kanske är det tacksamt att tillskriva småstaten ”strategic acumen”¹⁴¹ eftersom strategiskt skarpsinne inte begränsas av litenhet eller ringa resurser, utan av strategernas intellekt. Slutsatsen är att varken hög eller låg kvalitet är ett genomgående tema för småstaten. I en sammanfattande beskrivning enligt Three-level Concepts kan *kvalité* inte vara ett konstituerande attribut för småstatsbegreppet varken enligt logiken med tillräckliga eller nödvändiga attribut.

Relativ litenhet är ett tema i två luftmaktsteorier. En aspekt som framförs är att den relativt underlägsna parten i en konflikt *kan* men *behöver inte* vara en småstat. The Underdog's Model är tillämpbar så länge en sida i konflikten är relativt underlägsen. Den relationella definitionen kringgår gränsdragningsproblemen i en absolut, kvantitativ definition. Därför skulle det kunna vara gynnsamt att använda en relationell definition i en sammanfattande beskrivning av småstatsbegreppet inom forskningsfältet. Med det resonemanget skulle en och samma småstat inom forskningen om luftmakt inte nödvändigtvis ses som en småstat inom andra forskningsfält, eftersom sätten att definiera kan skilja sig mellan forskningsfälten. Detta är emellertid inget problem eftersom det inte finns krav på överensstämmelse i begrepps användningen mellan forskningsfält. Dessutom förekommer relationell definition även inom andra forskningsfält. Slutsatsen är att om man vill sammanfatta bilden av småstatsbegreppet inom forskningen om luftmakt är det befogat att relativ litenhet är ett konstituerande attribut för småstatsbegreppet enligt Three-level Concepts logik med tillräckliga attribut.

Temat *absolut litenhet* är en aspekt av småstatsbegreppet i Clarkes teori. Clarke utesluter vissa tillvägagångssätt som exempelvis invasion av ett annat land eftersom småstatens litenhet i absoluta termer inte medger något sådant. Utanför Clarkes luftmaktsteori betraktas absolut litenhet på andra sätt. En aspekt av absolut litenhet är luftstridskrafternas numerär och denna aspekt är uppmärksam i diskussionen kring temat *numerärt svag*. En annan aspekt av absolut litenhet är geografi och denna aspekt är uppmärksam i diskussionen kring temat *geografiskt begränsad*. Slutsatsen är att *absolut litenhet* säger lite om småstatsbegreppet utanför Clarkes luftmaktsteori, eftersom aspekter av *absolut litenhet* uppmärksammas på andra sätt. I en sammanfattande beskrivning enligt Three-level Concepts kan *absolut litenhet* inte vara ett konstituerande attribut för småstatsbegreppet, varken enligt logiken med tillräckliga eller nödvändiga attribut.

Temat *skurkstat* förekommer i Sabins luftmaktsteori. Här ses småstaten som en illasinnad motståndare till stater med överlägsen förmåga att projicera luftmakt. Illasinnade småstaters luftmaktsanvändning är visserligen intressant för att förstå luftmakt. Men att en stat är en skurkstat säger föga om man ska se staten som en småstat eller ej. Det finns inget orsakssamband mellan litenhet och skurkaktighet och även stora stater kan vara skurkstater. Slutsatsen är att temat *skurkstat* säger lite om småstater utanför Sabins luftmaktsteori. I en sammanfattande beskrivning enligt Three-level Concepts kan *skurkstat* inte vara ett konstituerande attribut för småstatsbegreppet, varken enligt logiken med tillräckliga eller nödvändiga attribut.

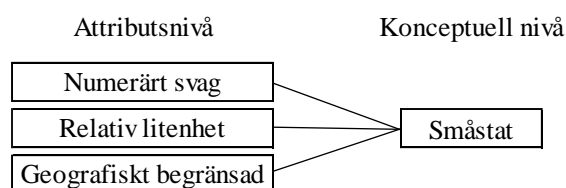
Geografiskt begränsad är ett tema som bara finns i Hanijes teori. Här följer en argumentation för att geografiskt begränsad ändå kan vara ett konstituerande attribut för småstatsbegreppet i en sammanfattande bild. För det första avgränsar Pashakhanlou geografi till förmån för mer

¹⁴¹ Clarke, 1999, 168.

generiska aspekter, men han framför samtidigt att geografi har en viktig betydelse för småstaten.¹⁴² Därmed beaktas geografi i hälften av de studerade luftmaktsteorierna. För det andra finns inget i övriga teorier som motsäger att en liten landyta eller ett litet strategiskt djup bidrar till att man ser en stat som en småstat. Tvärtom, Clarke använder Israel, som kan anses sakna strategiskt djup, som ett exempel.¹⁴³ En slutsats är att *geografiskt begränsad* är ett till del förekommande tema på småstaten. Temat kan inte avfärdas på grund av att temat inte är genomgående. Temat kan vara ett konstituerande attribut för småstatsbegreppet i en sammanfattande beskrivning enligt Three-level Concepts logik med tillräckliga attribut.

Temat *proaktiv* förekommer i en luftmaktsteori. Proaktivitet kan med samma argument som anförs kring temat skurkstat inte ses som något som bidrar till att särskilja småstater från andra stater. Men det finns en vinkling som är intressant eftersom proaktivitet kan ses som ett fredligare alternativ till avskräckning. Hanije är enda luftmaktsteoretikern som ser småstaten som en potentiell regional eller global aktör som med luftmakt förebygger konflikter genom samarbete, fredsbevarande insatser och humanitär hjälp. Slutsatsen är att temat *proaktiv* är ett sätt att se på småstaten, men att proaktivitet inte innebär att en stat ska betraktas som en småstat. I en sammanfattande beskrivning enligt Three-level Concepts kan *proaktiv* inte vara ett konstituerande attribut för småstatsbegreppet, varken enligt logiken med tillräckliga eller nödvändiga attribut.

Efter denna diskussion om varje tema följer här en summering av slutsatserna. Här knyts även slutsatserna ihop med studiens problemformulering och forskningsfråga. En av studiens slutsatser är att den betydelse småstatsbegreppet har inom de fyra luftmaktsteorierna kan beskrivas med temana *numerärt svag*, *kvalité*, *relativ litenhet*, *absolut litenhet*, *skurkstat*, *geografiskt begränsad* och *proaktiv*. Varje tema kan ses som en av flera betydelser i småstatsbegreppet inom sin luftmaktsteori. Detta bidrar förhoppningsvis till att besvara forskningsfrågan. I studien har även en sammanfattande beskrivning av småstatsbegreppet inom forskningen om luftmakt diskuterats. Slutsatsen är att vissa av de uppräknade temana kan vara konstituerande attribut till småstatsbegreppet i en sammanfattande bild. På så vis synliggörs attribut som är gemensamma och betydelsefulla för småstatsbegreppet i det samlade forskningsfältet. Detta bidrar förhoppningsvis till att besvara forskningsfrågan.

Figur 6. Småstaten inom forskningen om luftmakt. Tillräckliga attribut.

I figur 6 ges en bild hur man kan sammanfatta småstatsbegreppet inom forskningen om luftmakt om man utgår från analysen och diskussionen i studien. Vart och ett av attributen är tillräckligt och det innebär att man kan se en stat som en småstat om minst ett av attributen föreligger. Utifrån diskussionen kring den konceptuella nivån och relativ litenhet skulle man kunna tänka sig ett alternativ till figur 6. I alternativet görs en *intension* genom att *relativ litenhet* tas bort ur figur 6 och görs till ett eget begrepp vid sidan av småstatsbegreppet.

¹⁴² Pashakhanlou, 2021, 8.

¹⁴³ Clarke, 1999, 50.

En kritik mot resonemanget bakom figur 6 kan vara att en enhetlig definition av småstatsbegreppet inte är önskvärt inom forskningen om luftmakt. En extensiv tolkning av begreppet kan ha fördelar och att småstatsbegreppet används på olika sätt inom luftmaktsteorierna kan vara gynnsamt. Synsättet har likheter med Maass åsikt att småstatsbegreppet kan gynnas av en flexibilitet som medger studier av alla olika sorters småstater: "...counter-intuitively, the research of small states studies has in fact benefitted from a variety of conceptualizations of the small state..."¹⁴⁴ Å andra sidan kan det vara motiverat att presentera en sammanfattande beskrivning av småstatsbegreppet, som det görs inom statsvetenskapen och krigsvetenskapen, eftersom en sammanfattande beskrivning ger överblick över begreppsanvändningen inom forskningsfältet. Oavsett om den sammanfattande beskrivningen är det viktigaste eller om småstatsbegreppets användning inom var och en av de studerade luftmaktsteorierna är det viktigaste, bidrar studien förhoppningsvis till att synliggöra småstatsbegreppets användning och dess attribut, och därmed svara på forskningsfrågan.

I följande stycken görs en kritisk reflexion kring studiens genomförande. Syftet är att diskutera kvalitén i studien. Syftet är även att underlätta för läsaren av rapporten att själv bedöma kvalitén i studien.

Extern reliabilitet avser förutsättningar att replikera studien.¹⁴⁵ Sett till *materialet* är den externa reliabiliteten god. De studerade luftmaktsteorierna är lättillgängliga och kommer inte att vara annorlunda i en förnyad studie, vilket skulle kunna vara fallet med intervjuer. Däremot kan ny luftmaktsteori tillkomma och då ändras förutsättningarna att replikera studien, om man anser att den nya teorin bör inkluderas i studien. Ny luftmaktsteori vore alltså a) skäl att ifrågasätta aktualiteten i slutsatserna och b) skäl att göra en ny studie. Sett till *resultatet* är extern reliabilitet värd att diskutera. En annan studie hade kunnat få ett annat resultat eftersom resultatet grundar sig på tolkningar av text. Därför bör man se studien som en underbyggd men inte självklar redogörelse för småstatsbegreppet i forskningen om luftmakt. Att rapporten sakligt och transparent beskriver studien borde bidra till replikerbarhet och pålitlighet.¹⁴⁶ Transparens har även skapats genom dokumentation av studiens progression, både förförståelsen som fanns när studien påbörjades och kontinuerlig under studien.

Intern reliabilitet avser forskarlagets samsyn¹⁴⁷ vilket är irrelevant eftersom studien genomförts av en person. I stället diskuteras här sammanhanget som studien är genomförd i. Lärosätet där studien genomförts skulle kunna påverka den interna reliabiliteten såtillvida att uppfattningar om luftmakt och småstater inom lärosätet kan tänkas bli likriktade och bekräfta varandra. Detta skulle i sin tur kunna leda till att viktiga aspekter i studien förbises. Men eftersom en god del av materialet i studien är författat utanför Forsvarshögskolan anses den interna reliabiliteten vara acceptabel.

Extern validitet avser möjligheten att generalisera resultatet till andra sammanhang.¹⁴⁸ Extern validitet är dålig eftersom resultatet i studien inte säger något om småstaten inom andra forskningsfält. Däremot vore det intressant att jämföra studiens resultat med exempelvis synen på småstaten inom forskningen om sjömakt.

¹⁴⁴ Maass, 2009, 66.

¹⁴⁵ Bryman, 2018, 465.

¹⁴⁶ Ibid, 468.

¹⁴⁷ Ibid, 465.

¹⁴⁸ Ibid, 466.

Intern validitet avser överensstämmelsen mellan observationer och teori och därmed möjligheterna att dra logiska slutsatser utifrån det studerade materialet.¹⁴⁹ Även om tematisk analys möjliggör god kvalitet i observationerna kan teorin diskuteras. Three-level Concepts har fler aspekter än de som används i studien, exempelvis finns fler sätt än *tillräckliga attribut* och *nödvändiga attribut* för att avgöra hur attributsnivån konstituerar den konceptuella nivån. Förenklingen kan orsaka brister i överensstämmelsen mellan observationer och teori och den interna validiteten skulle i detta hänseende kunna ifrågasättas. Detta resonemang återupptas i stycket om vidare forskning. En personlig reflexion är att förväntan på resultatet ändrats under studiens gång. Innan studien genomfördes såg jag kvalitet som ett attribut för småstatsbegreppet. Teorin visar emellertid att låg tekniknivå inte är avgörande för att se en stat som en småstat, även om det är intressant att diskutera teknik och andra aspekter av kvalitet i samband med luftmakt och småstater.

Ett förslag på fortsatt forskning är att nyttja indikatornivån i Three-level Concepts för att förklara resultatet. Då hade exempelvis *antal flygplan* och *antal baser* kunnat vara indikatorer på attributet *numerärt svag*. *Landyta* och *strategiskt djup* hade kunnat vara indikatorer på attributet *geografiskt begränsad*. Ytterligare förslag är att fler sätt än *tillräckliga attribut* och *nödvändiga attribut* används för att beskriva hur attributsnivån konstituerar den konceptuella nivån. Ett sådant sätt är *family resemblance*, som är ett mer flexibelt sätt än tillräckliga attribut och nödvändiga attribut. Family resemblance baseras på människors intuitiva sätt att kategorisera företeelser utifrån likheter i egenskaper hos de företeelser som kategoriseras. Vidare kan family resemblance ta hänsyn till inte bara företeelsens egenskaper utan även till de effekter som företeelsen för med sig. I Three-level Concepts finns även kombinationer av alla tre sätt.¹⁵⁰ Detta hade kunnat ge en djupare beskrivning av småstatsbegreppet.

¹⁴⁹ Bryman, 2018, 465.

¹⁵⁰ Goertz, 2006, 29, 58, 93.

Referenser

Anna Lindh-biblioteket. ”Databaser.” *Försvarshögskolan*. 2022. <https://www.fhs.se/anna-lindh-biblioteket/soka--skriva/databaser/databaslista.html?query=> . (Hämtad 2022-08-15)

Archer, Clive; Bailes, Alyson och Wivel, Anders (red). *Small States and International Security*. Abingdon: Routledge, 2014.

Arreguín-Toft, Ivan. ”How the Weak Win Wars: A Theory of Asymmetric Conflict.” *International security*. Vol. 26, nr. 1, 2001: 93–128.

Bailes, Alyson; Rickli, Jean-Marc och Thorhallsson, Baldur. ”Small states, survival and strategy.” *Small States and International Security*, Clive Archer; Alyson Bailes och Anders Wivel, (red.), 26-45. Abingdon: Routledge, 2014.

Bibel 2000. Stockholm: Verbum, 1999.

Braun, Virginia och Clarke, Victoria. *Thematic Analysis: a practical guide*. Los Angeles: SAGE, 2022.

Bryman, Alan. *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber, 2018.

Churchill, Winston. *The Gathering Storm*. Boston: Houghton Mifflin, 1948.

Clarke, Shaun. *Strategy, Air Strike and Small Nations*. Fairbairn: Air Power Studies Centre, 1999.

Douhet, Giulio. *Il dominio dell'aria*. Rom: Stabilimento poligrafico per l'amministrazione della guerra, 1921.

Edström, Håkan; Gyllensporre, Dennis och Westberg, Jacob. *Military Strategy of Small States: Responding to External Shocks in the 21st century*. Abingdon: Routledge, 2019.

Esaiasson, Peter; Gilljam, Mikael; Oscarsson, Henrik; Towns, Ann och Wägerud, Lena. *Metodpraktikan - Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Upplaga 5:2. Stockholm: Wolters Kluwer, 2017.

Fadok, David. *John Boyd and John Warden. Air Power's Quest for Strategic Paralysis*. USAF School of Advanced Airpower Studies, 1995.

Goertz, Gary. *Social Science Concepts. A User's Guide*. Princeton: Princeton University Press, 2006.

Goetschel, Laurent. ”The Foreign and Security Policy Interests of Small States in Today's Europe.” *Small States Inside and Outside the European Union: Interests and Policies*. Laurent Goetschel (red.), 13-31. Dordrecht: Kluwer Academic, 1998.

Hanjie, Cai Bernard. ”Airpower and Small States.” *Pointer*. Vol. 40, nr. 2, 2014, 54-62.

Henriksen, Thomas. "The Rise and Decline of Rogue States." *Journal of International Affairs*. Vol. 54, nr. 2, 2001, 349-373.

Høiback, Harald. *Understanding Military Doctrine: A Multidisciplinary Approach*. Abingdon: Routledge, 2013.

Keohane, Robert. "Lilliputians' Dilemmas: Small States in International Politics." *International Organization*. Vol. 23, nr. 2, 1969: 210-291.

Lambeth, Benjamin. "Air power anatomy." *Routledge Handbook of Air Power*, John Andreas Olsen (red.), 13-23. London: Routledge, 2018, 20–21.

Maass, Matthias. "The elusive definition of the small state." *International Politics*. Vol. 46, nr. 1, 2009: 65-83.

Mack, Andrew. "Why Big Nations Lose Small Wars: The Politics of Asymmetric Conflict." *World politics*. Vol. 27, nr. 2, 1975: 175–200.

Mackenzie, Stuart. *Strategic air power doctrine for small air forces*. Fairbairn: Air Power Studies Centre, 1994.

Mitchell, William. *Winged Defense: The development and Possibilities of Modern Air Power – Economic and Military*. New York: Knickerbocker Press, 1925.

Oxford University Press. "Underdog." *University of Oxford*. 2022. <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/underdog>. (Hämtad 2022-09-19)

Pape, Robert. *Bombing to Win*. London: Cornell University Press, 1996.

Pashakhanlou, Arash. "The Underdog's Model. A Theory of Asymmetric Airpower." *Air & Space Power Journal*. Vol. 35, nr. 4, 2021: 6-22.

Rothstein, Robert. *Alliances and Small Powers*. New York: Columbia University Press, 1968.

Sabin, Philip. "Air Strategy and the Underdog." *Air Power 21: Challenges for the New Century*, Peter Gray (red.), 69-98. London: Stationery Office, 2000.

Thorhallsson, Baldur och Brady, Anne-Marie. *Small States and the New Security Environment*. Cham: Springer, 2021.

Vital, David. *The Inequality of States*. Oxford: Calderon Press, 1967.

Warden, John. "The Enemy as a System." *Airpower Journal*. Vol. 9, nr. 1, 1995: 40-55.

Westberg, Jacob. *Svenska säkerhetsstrategier*. Lund: Studentlitteratur, 2021.